

P L A U T U S

İ K İ Z L E R
(MENAECHEMI)

Lise Öğretmenlerinden Nurullah ATAÇ tarafından
dilimize çevrilmiştir.

KIŞILER

- E. **FIRÇA (PENICULUS)**, I. Menaechmus'un asalağı.
- E. **I. MANAECHMUS**, vaktile babasının elinden çalınmış, Epidamnus şehrine yerleşmiş.
- E. **II. MENAECHMUS** (yahut **SOSICLES**).
I. Menaechmus'un ikiz kardeşi.
- K. **EROTIUM**, bir yosma, I. Menaechmus'un kapatması.
- E. **CYLINDRUS**, aşçı.
- E. **MESSENIO**, II. Menaechmus'un kölesi.
- K. **BİR KIZ**, Erotium'un hizmetçisi.
- K. **BİR KADIN**, I. Menaechmus'un karısı.
- E. **BİR İHTİYAR**, I. Menaechmus'un kayınbabası.
- E. **BİR HEKİM**.
- E. **İHTİYARIN KÖLELERİ**.

Oyun Epidamnus şehrinde geçer.

İKİZLER

ÖZET: Sicilyalı bir tecimenin ikiz oğulları varmış; çocuklardan birini çalmışlar, kendisi de az sonra ölmüş. Çocukların dedesi, kalan çocuğun, Sosicles'in adını değiştirmiş, öteki kardeşinin adını koyup Menaechmus demiş... Sosicles Menaechmus büyüdükten sonra kardeşini aramağa çıkıyor, birçok yerler dolaşiyor. Günün birinde Epidamnus'a varıyor; meğer kardeşi de oraya getirilmiş, orada büyüüp ocak kurmuş. Epidamnus'luların hepsi yanılıyor, o yeni geleni kendi aralarında yaşayan Menaechmus sanıyorlar: adamcağızın karısı, kayınbabası, kapatması bile işin aslını farkedemiyor. En sonda iki kardeş birbirlerini bulup tanıyorlar.

ÖNDEYİŞ

Önce, Efendilerim, tanrılardan sizin için de, kendim için mutluluklar dilerim: sağ esen yaşayıp muradımıza erelim. İlk söyleyeceğim buydu size. Şimdi de şunu söyleyeyim, size Plautus'u getiriyorum, elimde değil, dilimde getiriyorum. Bu armağanımızı siz de iyi bir yürekele karşılayın: siz de ellerinizle değil, kulaklarınızla alacaksınız. Gelelim oyunumuzun konusuna: dikkat buyurun, ne kadar kısaltabilirsem o kadar kısaltmağa çalışacağım.

Komedia şairlerimizin huylarını bilirsiniz: hepsi de oyunlarının yeri diye Atina'yı gösterirler, öyle olunca eserlerine daha bir Yunanlılık vereceklerini sanırlar. Ben onlara uymıyacağım: seyredeceğiniz olay Atina'da geçmemişse ne diye Atina'da geçmiş diyeyim? nerede geçmişse orayı söylerim. Oyunumuzun geçtiği yer Yunanistan'dır, Yunanistan'dır ya, Attika değildir: Sicilya'dayız, Efendilerim.

Bunu böylece bildirdim, gelelim şimdi neler olmuş, onu anlatmağa. Kile kile dağıtacağım sanmayın, bütün anbarı döküvereceğim önünüze: öyledir benim huym, iş söze bindi mi, cömert kesiliveririm.

Syrakusa'da yaşlıca bir tecimen varmış; günün birinde karısı doğurmuş, dünyaya bir çift oğlan getirmiş. Çocuklar birbirlerine öyle benziyorlarmış ki her gün emziren sütineleri

de, doğuran anaları da birini birinden ayırd edemiyormuş. Ben kendim görmedim, bir görenden işittim. Yanlarındaydım da onun için söylüyorum sanmayın... İşte, Efendilerim, çocuklar böylece yedi yaşlarını bulmuşlar; babaları koca bir gemiyi tıklım tıklım yüklemiş, oğullarından birini yanına alıp yola çıkmış: Tarento'ya, alışverişe gidiyormuş. Öteki çocuğu evinde, anasının yanında bırakmış. Tarento'ya vardıkları zaman bir de bakmışlar ki bayram ediliyor, türlü oyunlar oynanıyor, bir kalabalıktır toplanmış. Çocuk nasılsa babasının elini bırakmış, halkın içinde kaybolmuş. Oralarda Epidamnos'lu bir tecimen varmış, çocuğu tuttuğu gibi kendi memleketine götürmüş. Zavalı baba yavrusunu bulamayınca öyle üzül-müş; öyle üzül-müş ki hasta düşüp az sonra Tarento'da ölmüş. Haber Syrakusa'ya ulaşmış: ihtiyar dede oğlunun öldüğünü, torununun da çalıştığını duyunca, kalan çocuğun adını değiştirmiş. Kaybolanı pek severmiş, onun için ötekine onun adını takmış, Menaechmus de-miş; zaten ihtiyarın da adı Menaechmus'muş. Bu ad benim kolayca hatırımda kaldı, ben de orada bulundum, çocuğu her yandan o adla çağırırlarken çok duydum. Size haber vereyim de şaşırtıp yanılmayın: oyunumuzda kardeşle-lerin ikisinin de adı Menaechmus'tur. Şimdi Epidamnos'a dönüyorum, size bütün olanları anlatmak istiyorum da onun için. İçi-

nizden birinin o şehirde bir işi varsa hiç çekinmesin, ne buyurursa başım üstüne; ama bana da bir ayak kirası versin. Para vermesze dilini boşuna yormuş olur; parayı verince de daha ziyanlı çıkar ha!

Ben gene deminki yerimize dönüyorum, bir daha kıvıldamayacağım oradan.

Hani demin size Epidamnos'lu bir tecimen vardı demiştim, hani ikizlerden birini çalan adam, işte o adam çok zenginmiş, çok zenginmiş ama çocuğu yokmuş; Tarento'da bulduğu oğlanı kendine evlât edinmiş, zengin bir kızla evlendirmiş, ölünken de varını yoğunu ona bırakmış. Ne kazalar dolaşmaz insanın başında! Bir gün o adamcağz, sert yağmurlardan sonra tarlarına gidip bir bakmak istemiş. Tarlalar şehre yakınmış, ama arada geçilecek bir ırnak varmış. İrnak o gün pek kabarıkmiş, sular hızla akıp duruyormuş. Bizim tecimenin ayağı kaymış, kendi de cehennem ta dibine gitmiş. Böylece mirascısı zengin oluverdi: şimdi Epidamnos'ta oturur. Syrakusa'da kalan ikizi de bugün Epidamnos'a geldi; yanında kölesi kardeşini arayıp duruyor. Şu gördüğünüz şehir Epidamnos'tur, bütün oyunumuz orada geçecek; başka bir oyun oynarsak, şehir de değişir, oyuncular da değişir... Öyledir oyuncuların hali: her biri bir bakarsınız delikanlı olur, bir bakarsınız ihtiyardır; bir gün gidiye, bir gün dilenciye, bir gün de kırala çıkar...

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

FIRÇA, yalnız.

FIRÇA. — Çapkınlar Fırça koymuşlar benim adıma... Neden mi diyeceksiniz? Yemeğe bir oturdum mu, sofraya fırcalarıyla döner de onun için: ne var ne yok siler süpürürüm... Savaşta tutsak aldılar mi zincire vurur, kaçak kölelerin ayağına da demir köstek takarlar; iyi ederler sanki! bana sorarsanız, düşüncesizlik derim öyle şeylere. Adamcağz zaten yanmış, siz başına bir dert daha çıkarın, o gene kaçmağa, size bir kötülük etmeğe kalkmasın, olacak iş mi? Ne yapar yapar, bulur kurtulmanın yolunu. Zincire vurursunuz, eline bir ege geçirdi mi halkalardan birini kesiverir, ya öbür bir taş alır, çivileri söker, sizin bütün ettikleriniz de yanınıza kâr kalır. Durduğu yerde dursun da kaçmak maçmak düşünmesin mi diyorsunuz? bol bol yedirir, bol bol içirirsiniz. Sofrayı donattınız da onu bir yol boğazından bağladınız mı, korkmayın artık. Siz onu dilediği

kadar yedirip dilediği kadar içirdikten sonra, ne zoru var kaçsın? Hani yok mu, kafasını verir de gene kımıldamaz. Evime bağlihayım da bir daha tasa, kaygı çekmiyeyim diyorsanız, öylesine bağlarla bağlarsınız. Kurban olayım o yemek içmek denen bağlara! genişlet genişlete bildiğin kadar, sen salıverdikçe o daralır, sımsıkı sarar saracağını!... Bana bakın bir: Menaechmus'un kulu, kölesi oldum, yanına bir varsam da beni zincire vursa diyorum. Doyurmakla kalmaz, semizletir, geliştirir insanı: hekimlik diye onun hekimliğine derim ben. Kendi de düşkündür boğazına, bilir ağzının tadını: sofranın üzerine bir dizer, sanırsınız ki Ceres tanrıçanın şölenti var!... Sahanları na böyle doldurtur, sedire çıkıp dikilmeden görmezsiniz tepesini... Şu son günlerde uğriyamaz oldum. Bizim evin dört duvarı arasına kapandım, kendi paracığım la doyurdum karnımı. Doğrusu, pahalıya oturuyor. Parayı kesenizden verdiniz mi, pahalı, ucuz neymiş, o zaman anlıyorsunuz. Gözüm gibi bakayım dedim ya, gene de hepsi eridi gitti. Gördüm ki olmayacak, gene boylamalı Menaechmus'un evini dedim, kalktım geldim... O ne? kapı açılıyor. Kim ola ki? A! Menaechmus, ta kendisi; sokağa çıkıyor...

II. SAHNE

I. MENAECHEMUS, FIRÇA.

MENAECHEMUS (*arkası seyircilere dönük, içeriye, karısına seslenir*). — Seni azgın edepsiz, seni kudurmuş seni! Ne söz anlamaz, ne çekilmez şeymişsin sen! Odun kafalı olmasan, görürdün ki kocan böyle şeylerden hoşlanmıyor, sen de bırakırdın. Başına böyle bir dırıltı daha çıkardın mı, hani boşadığım gündür seni, yollayıveririm babanın evine... Bir sokağa çıkayım dedim mi önüme dikilir, yolunu kesersin. Ne de bitmez tükenmez sorguların varmış senin!... (*Ağzını yaya yaya karısını yansılar.*) «Nereye gideceksin?... Ne yapacaksın?... Ne işin varmış?... Gene neler karıştırıyorsun?... Kimmiş göreceğin?... Nedir o götürdüğün?... Ne yaptın şehirde?...» Karı değil, gümrükçü kesildi başıma: ne yapmışsam, ne yapacaksam hepsini birer birer söylemeli, birini unutmaya gelmez. Yumuşak davrandık diye şamar verdin, buldukça bunadın; ama bundan böyle ne yapacağımı bilirim ben. Halayık dedim, aldım, hizmetçi dedim, tuttum; yediğin önünde, yemediğin ardında; yünse yün, elmasa elmas; kat kat atlaslar diktirdim, bir eksiğin kalmadı... Sen artık kötek diye kaşınıyorsun. Bilmiş ol, başına bir belâ gelmesin diyorsan,

kocanın işlerine burnunu sokmaktan vazgeçersin. Benim ne yaptığımı, ne yapacağımı ille öğrenecekmişsin ha! Bari emeklerin boşuna gitmesin: bugünden tezi yok, şöyle güzel bir yosma bulayım, bir yerde gidip onunla yiyeyim, içeyim de gör sen gününü!

FIRÇA (kendi kendine.) — Eyvahlar olsun! karısı değil, asıl ben yandım bu işte: yemeğimi evde yemiyecekse ben ne yaparım?

MENAECHMUS (karısı eve girdikten sonra.) — Oh hele kurtardım yakamı! Zilgadı yiyince, giriverdi içeri. Hovarda kocalar gel-sinler de beni görsünler, karıyı yıldırım nasıl oturmuş, benden öğrensünler. Hepsi de gelip beni alkışlasalar, yeridir hani! *(Üstlüğüünü çıkarır, bir kadın maşlahı ile gözükiir.)* — Bu maşlahı karımın eşyası arasından çaldım, bizim yosmaya götürüyorum. Beni gözetliyecekmiş de ne yapıyorum, ne ediyorum bilecekmiş ha! işte böyle elinden mahını kaparlar da ruhu bile duymaz. Ustalık diye buna derler, değme kişinin elinden gelmez. Uğraştım, çabaladım ya, o didik didik olası karıyı da didikledim. Bizim yosma bana pahalıya oturuyormuş, canı sağ olsun! Düşmanı yoldum, dostları donatacağım!...

FIRÇA (duruğu yerden Menaechmus'un evine doğru yürür.) — Hey! delikanlı, o vurduğundan ben de isterim payımı.

MENAECHMUS (Fırça'nın sesini duyar, yüzünü görmez.) — Öldüm ben! tuzığa düştük!...

FIRÇA — Korkma yahu! sana tuzak kuran yok, yardıma geldim.

MENAECHMUS — Kimmiş o gelen?

FIRÇA — Benim-be, ben!

MENAECHMUS — Hay tanrılar iyiliğini versin!... Mutlu geldin, mut getirdin!... Merhaba! *(Elini uzatır.)*

FIRÇA — Merhaba!

MENAECHMUS — Ne var ne yok?

FIRÇA — Ne olacak, hayırlar! Selâmete çıktım artık!

MENAECHMUS — Hani yok mu, tam sırasında geldin.

FIRÇA — Öyleyimdir ben, hep kısımete gelirim.

MENAECHMUS — Güzel işten anlar mısın sen? Ama şöyle bir usta işi!

FIRÇA — Hangi aşçı pişirmiş, hangi aşçı kotarmış o işi? Bir lokmasını tadayım, nasıl olmuş söylerim sana.

MENAECHMUS — Sana bir şey sorayım: hani Gâymedes'i bir kartal kaçırmış, Adonis'i de Venus kaçırmış derler, duvarlara koskoca resimlerini yaparlar; o resimleri gördün mü sen hiç?

FIRÇA — Görmez olur muyum? çooook!... Ne olmuş o resimler?

MENAECHMUS (üstlüğünü çıkarıp altından maşlahı gösterir). — İyi bak bana: o resimlere benzemiyor muyum bea?

FIRÇA. — Ayol bu ne hal?

MENAECHMUS. — Doğrusunu söyle: sen benim kadar çelebi adam gördün mü hiç?

FIRÇA. — Nerede yiyeceğiz yemeği?

MENAECHMUS. — Hele sen bana şöyle gönlümce bir cevap ver.

FIRÇA. — Evet, insanların en çelebisi sensin.

MENAECHMUS. — O kadar mı? kendinden de bir şey katmıyor musun bu söze?

FIRÇA. — Kendimden de katayım bir şey: seninle keyif etmeğe doyum olmaz.

MENAECHMUS. — Söyle daha.

FIRÇA. — Yooo, sonu neye varacak, onu bileyim de ondan sonra. Sen karınla kavga etmişsin. Ben de senden kendimi kollamalıyım...

MENAECHMUS. — Bugünü seninle bir gömelim, ama nerede öldürüp yakıtığımızı karım duymasın...

FIRÇA. — Bak, o olur. Ateşi bir tutuştur sak diye içim titriyor. Gün zaten göbeğine yaklaştı. Yarı yarıya öldü demektir.

MENAECHMUS. — Sen hele sözümü kesme benim kendi işini geciktirmiş oluyorsun.

FIRÇA. — Bundan sonra sen sormadan bir şey söylersem, Menaechmus, gözümü çıkart da akıtırver!

MENAECHMUS. — Uzaklaş o kapıdan da gel benimle.

FIRÇA. — Baş üstüne.

MENAECHMUS (uzaklaşır, dönüp dönüp arkasına bakar). — Gel, daha gel.

FIRÇA. — Dediğin olsun senin.

MENAECHMUS (daha da uzaklaşır). — Gel, gel, durmanın sırası değil. Orada dişi aslan yatıyor, hele biz onun minden uzaklaşalım.

FIRÇA. — Doğrusu ya, sen canbaz olsan iyi canbaz olacaktıydın!

MENAECHMUS. — O da ne demek?

FIRÇA. — Karın yakalayacak diye korkudan hep durup durup arkana bakıyorsun.

MENAECHMUS. — Sana bir şey sorayım...

FIRÇA. — Bana mı soracaksın? sor sorabildiğin kadar. Sen neye evet dersen ben de ona evet der, neye hayır dersen ona hayır derim.

MENAECHMUS. — Sana bir şey koklatsalar, kokusundan ne olduğunu anlar mısın?

FIRÇA. — Hani bütün bakıcıları toplamışsın da hepsine birden sormuşsun gibi bilirim.

MENAECHMUS (elindeki maşlahı göstererek). — Öyle ise şu maşlahı bir kokla bakalım. (Maşlahın eteğini uzatır, Firca çekilir.) Neye çekildin öyle? Koklamıyor musun?

FIRÇA. — Kadın giyeceği o, eteği koklanmaz, yakası koklanır: eteğini bir kokladın mı, insanın burnunun direği kırılır, bir daha da yerine gelmez.

MENAECHMUS. — Haydi dediğin olsun Firça'cığım, yakasını kokla. (*Maşlahı yeniden uzatır, Firça koklar koklamaz burnunu çeker.*) Sen ne kadar titiz olmuşsun, yahu!

FIRÇA. — Titizlik edecek kadar da var hani!

MENAECHMUS. — Ne anladın bakalım o maşlahın kokusundan? Söyle haydi!

FIRÇA. — Bu maşlahta, efendime söyleyeyim, bir hırsızlık kokusu, bir hovardalık kokusu, bir pis boğazlık kokusu var.

MENAECHMUS. — Vay canına! senden de bir şey saklanamıyor ki!... Bildin hepsini!... Bu maşlahı ben, hani bizim güzel Erotium yok mu? İşte ona vereceğim. Söylerim, kendisine benim için, bir de senin için iyi bir yemek hazırlatır, yarın sabah ortalık ağarınca kadar yeriz, içeriz...

FIRÇA (*Menaechmus'un sözünü keser.*) — Hay senin ağzını öpeyim! söz dediğin böyle olur işte!... Çalayım mı kapıyı?

MENAECHMUS. — Çal. (*Firça hızlı hızlı vurur.*) Hele dur biraz, dur.

FIRÇA. — Bir durduk mu, sağraklar bin adım geriledi demektir.

MENAECHMUS. — Yavaş yavaş vur.

FIRÇA. — Yoksa kapı Samos tuğlasındandır diye mi korkuyorsun? (*Gene vurur.*)

MENAECHMUS. — Herakles aşkına dur biraz! Bak, kendisi çıkıyor.

FIRÇA. (*Menaechmus'un hayran hayran bakması ile alay ederek.*) — Güneşi gördün de gözlerin mi kamaştı yahu?

MENAECHMUS. — Ayol, bu parlaklık, bu ışık güneşte ne gezer!

III. SAHNE

EROTIUM, FIRÇA, I. MENAECHMUS

EROTIUM. — Safa geldin, Menaechmus'cuğum! Safa geldin canımın içi!

FIRÇA. — Eee! bana merhaba yok mu?

EROTIUM. — Sen sayılmazsın.

FIRÇA. — Yani ben savaştaki yedek askerlere mi döndüm? Yer açılmadan sayılmıyacağım, bana silâh verilmeyecek mi?

MENAECHMUS. — Bugün senin evde savaşa girişeceğiz, ne gerekse hazırlatırsın.

EROTIUM. — Bugün diyorsun, bugün olsun!

MENAECHMUS. — O savaşta ikimiz de bol bol şarap akıtırız. (*Firça'ya gösterir.*) Sağrak tokuşturma savaşında hangimiz daha ileri gidersek, en yiğitimiz odur, sen de istersen onu alır, geceni onunla geçirirsin. Ah! benim gözümün nuru, gönlümün süruru! sana bakmıyor

muymum, karım gözüme bir çirkin gözüküyor, bir çirkin gözüküyor ki!

EROTIUM. — Ama elinde de onun bir şeyini taşımazsan olmaz. (*Maşlahın bir yanını tutup çeker.*) Gene nedir bu?

MENAECHMUS. — O mu, benim gülüm? Bir maşlah, sana uğur getirsin diye karımdan uğruldum!

EROTIUM (*yumuşuyarak*). — Gönlümü avlamasını ne de bilirsin ya! Peşimden koşan çok ama biri senin kadar olamaz!

FIRÇA (*kendi kendine*). — Yosma kısmı böyledir işte, bir çıkarı olduğunu gördü mü, bal kesilir. (*Yüksek sesle.*) Sen onu sevseydin, çoktan sıyrıverirdin burnunu!

MENAECHMUS (*üstlüğüünü çıkarır, maşlahla kalır*). — Al şunu, Firça. Şu üstündekini tanrıçama adamıştım, adağımı yerine getireyim.

FIRÇA. — Ver bakalım. (*Menaechmus bir gömlek, bir de kadın maşlahile kalır*). Sen o kıyafetle bize bir oynasan bari!

MENAECHMUS. — Ben mi oynayayım? Sen aklını mı kaçırdın, a Firça?

FIRÇA. — Görenler Herakles aşkı için doğrusunu söylesin: acaba sen mi kaçırmışsın, ben mi?... Oynamıyacaksan, çıkar o maşlahı.

MENAECHMUS. — Bugün bunu çalınca ya kadar ne korkular geçirdim! Bilmem ama,

banı öyle geliyor ki Herakles, Hippolite'nin kemerini çalarken bu kadar tehlike geçirmemiştir. Al bunu, Erotium, al bunu, hakkındır senin; bütün kadınlar içinde bir sen benim gönlümü etmeği, beni sevindirmeği düşünüyorsun. Bunu sana vereyim de ben de aşıllara örnek olayım.

FIRÇA (*kendi kendine*). — Evet, dilencilige düşsek diye içleri titriyenlere örnek olursun!

MENAECHMUS. — Geçen yıl dört mina verip karım için almıştım.

FIRÇA (*kendi kendine*). — Nasıl olsa para sokağa atılmış!

MENAECHMUS (*Erotium'a*). — Senden ne rica etmişim, hatırlıyorsun ya?

EROTIUM. — Ne emredersem başım üstüne.

MENAECHMUS. — Sen ne evde üçümüz için bir yemek hazırlat. Çarşıya bir adam gönder, bir domuz gendani aldirt, bir de büt iste-

riz; domuz başını unutmasın ha! İşte öyle ne bulursa alsın getirsin. Yemekler iyi pişsin, sofraya güzel kurulsun ki benim iştahım açılsın, akbabalar gibi çöküp yiyeyim. Castor aşkına geciktirme, çabuk olsun.

EROTIUM. — Sen ne istersin de ben yaptırım?

MENAECHMUS. — Biz şimdi halkı mey-

danına kadar gideceğiz, birazdan döneriz. Yemekler pişinceye kadar da oturur, birkaç kadeh atarız.

EROTIUM. — Ne zaman istersen gel, her şeyi hazır bulursun.

MENAECHMUS. — Kuzum, elinizi çabuk tutun. (*Fırça'ya*). Gel benimle.

FIRÇA. — Gelirim elbette, kaçırmanın seni gözden. Bana bugün tanrıların bütün zenginliklerini verseler gene senden bir adım ayrılmam. (*Menaechmus ile Fırça çıkarlar*).

EROTIUM. (*adamlarına*). — Siz bana aşçıyı, Cylindrus'u çağırırsanız a!

IV. SAHNE

EROTIUM, CYLINDRUS.

EROTIUM. — Sepetini al da çarşıya gidever. Para istersen, al sana altı drakhme; yeter, değil mi?

CYLINDRUS. — Yeter.

EROTIUM. — Bize üç kişilik yiyecek alırsın. Az olmasın, ama öyle pek de çok olmasın.

CYLINDRUS. — Kim var yemekte?

EROTIUM. — Ben varım, Menaechmus var, bir de Menaechmus'un asalağı var.

CYLINDRUS. — Desene ki tam on kişisiniz. Senin o asalak dediğin, tek başına altı kişi eder.

EROTIUM. — Ben sana sofrada kimler olacağını söyledim, kaç kişi edeceğini artık kendin hesapla.

CYLINDRUS. — Baş üstüne. Sen yemeği pişti bil, oturabilirsiniz sofraya.

EROTIUM. — Haydi git de çabuk gel.

CYLINDRUS. — Şimdi gider, gelirim ben. (*Çıkarlar*).

ma. Yitirdiğin bir iğne olsaydı, öyle sanıyordum ki onu bile bulurdun. Ama yok işte... Sen, diriler arasında bir ölü aramağa kalkmışsın; sağ olsaydı, çoktan bulurduk.

II. MENAECHEMUS. — Kardeşimi bulamazsam barı onu tanımış olan, bize öldü diyebilecek birini bulmalıyım. Öyle bir kimse önümüze çıkarsa, ben de artık araştırmayı bıraktırım. Yoksa bu can tende oldukça, onun izini aramaktan vazgeçmem. Kardeşimi ne kadar sevdiğimi ancak ben bilirim.

MESSENIO. — Bu seninkilere, hasırda ilmik aramak derler... Haydi, dönelim biz artık yurdumuza. Senin niyetin, Herodotos gibi dünyayı dolaşıp da tarih yazmaksa, ona bir diyeceğim yok.

II. MENAECHEMUS (öfkeli). — Artık çok oluyorsun sen: önüne konulanı yer, söylenilene yapar, sesini kesersin... Canımı sıkma benim, yoksa kötü olur. Sen bana buyuracak değilsin, ben sana buyuracağım.

MESSENIO. — Bak, bunu yerinde söyledin, senin efendi, benim de köle olduğumuzu hatırlattın. Doğru; söz dediğin böyle olur: hem kısa, hem de açık! Ama ben de duramıyorum işte; sen ne dersen de, ben gene söyleyeceğim. Dinle beni, Menaechmus, yol kesemize bakıyorum da, yükümüz pek hafifmiş, uçvereceğiz diyorum. Sen şimdi beni dinleyip de mem-

İKİNCİ PERDE

II. SAHNE

II. MENAECHEMUS, MESSENIO

II. MENAECHEMUS. — Karanın uzaktan görünmesi yok mu, Messenio, denizlerde dolaşan bir kimse için bence bundan büyük bir zevk, bundan büyük bir tad olamaz.

MESSENIO. — Ne yalan söylüyeyim, bence var: insanın doğduğu yere ayak basması, kendi evine dönmesi çok daha tatlı şeydir. Tanrılat aşkına, ne diye geldik biz bu Epidamnös adasına? Biz artık deniz olduk da bütün adaların yanını dolanacak mıyız?

II. MENAECHEMUS. — Neye geldiği var mı? biliyorsun, ikiz kardeşimi arıyorum.

MESSENIO. — Peki ama bu aramalar, araştırmalar ne zaman bitecek? Altı yıldır başka bir iş gördüğümüz yok, hep arıyoruz. Histria'lıları, İspanyolları, Marsilya'lıları, İlyria'lıları, Adriyatik denizi, bütün sömürgeleri ile Yunan topraklarını, İtalya'nın ne kadar kıyısı varsa hepsini gördük, uğramadığımız yer kal-

lekete dönmezsen, ikizini aramak neymiş anl-yacaksın. Bilmiş ol, inim inim inliyeceksin. Bu-ranın insanlarına aldanmağa gelmez: Epidam-nos'luların eğlenceye, içkiye düşkünlükleri dil-lere destan olmuştur, her köşede insanın önüne bir yığın dalavereci, bir yığın uğru çıkar. Ya bu-ranın yosmaları! Birini bir ele geçirdiler mi, gözünün yaşına bakmaz, yoluverirler. Epidam-nos dedin mi, dünyanın öbür ucundaki hovar-danın bile beti benzi atar, buranın yosmaları o kadar göz korkutmuştur.

II. MENAECHEMUS. — Hakkın var, beğen-dim öğüdünü. Ver sen bana keseyi.

MESSENIO. — Neden?

II. MENAECHEMUS. — Ne yalan söyleye-yim? bu sözleri duydum da senden korkmağa başladım.

MESSENIO. — Yani?

II. MENAECHEMUS. — Epidamnos'u dolaşıp kesemdekini ekersin diye korkuyorum. Kadı-na düşkünsündür, Messenio; benim de kafam çabuk kızar. Keseyi senin elinden alırsam iki türlü kötülüğün önüne geçmiş olurum: ne sen bir suç işlersin, ne de ben öfkelenirim.

MESSENIO. — Öyle mi?.. Al keseni. Tan-rılar gençliğini bağışlasın, yükten kurtardın beni.

II. SAHNE

CYLINDRUS, II. MENAECHEMUS, MESSENIO.

CYLINDRUS. — İçim rahat etti, çarşıda ne istedimse buldum. Bir yemek pişireceğim, sofraya oturanlar parmaklarını yiyecek. (*II. Menaechmus'u görür.*) A! Menaechmus işini bitirmiş de gelmiş bile, sırtıma sopa inecek demektir. Ben daha çarşıdan dönmeden konukla-rımız gelmiş, kapının önünde dolaşiyor... Hele kendisile bir konuşayım... Gün aydın, Menaechmus.

MENAECHEMUS. — Tanrılar yardımcın olsun! Demek tanıyorsun sen beni?

CYLINDRUS. — Seni tanımyacağım da kimi tanıyacağım yahu! Öteki konuklar nerede?

MENAECHEMUS. — Öteki konuklar mı? Onlarda kim?

MESSENIO. — Kim olacak? senin asalak.

MENAECHEMUS. — Benim asalak mı? (*Messenio'ya.*) Belli, kaçık bu adam!

MESSENIO (*Menaechmus'a yavaşça*). — Ben sana bu şehirde sürü sürü edepsiz vardır demedim mi?

MENAECHEMUS (*Cylindrus'a*). — Kimmiş benim asalakım? adı neymiş onun?

CYLINDRUS. — Adı mı ne? Fırça...

MENAECHMUS. — Ha! Fırça mı? Benim çantımda o; sapaşğlam duruyor.

CYLINDRUS. — Yemeğe pek erken gelmişsin, Menaehmus; ben çarşıdan daha yeni döndüm.

MENAECHMUS (*ceplerini karıştırarak*). — Sana bir şey soracağım, arkadaş. Kurbanlık bir domuz almak istiyorum, ama şöyle iyisinden, bir kusuru olmayacak. Burada kaç satarlar öylesini?

CYLINDRUS. — İki drakhmiye alırsın.

MENAECHMUS. — Al şunu da git kendine. bir domuz bul: tanrılara kurban edersen, bu deliliğin belki geçer. Sen çıldırmışsın, arkadaş; yoksa tanımadığın bir kimse ile alaya kalkmazdın.

CYLINDRUS. — Tanımadığım bir kimse ile mi? Yahu, sen benim kim olduğumu bilmiyor musun? Cylindrus'um ben.

MENAECHMUS. — İster Cylindrus ol, ister Culindrus ol, git benim başımdan! Ben seni tanımıyorum, tanımak da istemiyorum.

CYLINDRUS. — A efendim! senin adın Menaehmus değil mi?

MENAECHMUS. — Benim bildiğim öyle. Bana Menaehmus demene deliliktir demiyorum. Ama sen nereden biliyorsun benim adımı?

CYLINDRUS (*şaşıarak*). — Nereden mi biliyorum senin adını? Sen Erotium'un, bu evde oturan hanımın, kapısında çalıştığım hanımın dostu değil misin? Nasıl tanımam ben seni?

MENAECHMUS. — Herakles hakkı için söyleyeyim, ben öyle bir kadın n dostu değilim, seni de tanımıyorum.

CYLINDRUS. — Benim kim olduğumu bilmiyor musun? Yahu, sen bize yemeğe geldiğin günler, bardağına şarabı ben doldurmuyordum mu?

MESSEŃIO (*kendi kendine*). — Yok mu hani! şimdi elimde bir şey olmalı da şu herifin kafasına indirmeliyim!

MENAECHMUS (*yavaş yavaş kezmağa başlar*). — Sen benim bardağıma şarap mı dolduruyorsun? Be adam! ben daha bugüne kadar Epidamnos'u görmemiştim, bu toprağa ayağımı bile basmamıştım!

CYLINDRUS. — Ne? bir de beni yalancı çıkartmağa mı kalkıyorsun?

MENAECHMUS. — Elbette ya! yalan senin dediklerin!

CYLINDRUS (*I. Menaehmus'un evini gösterir*). — Yahu, sen bu evde oturmuyordum mu?

MENAECHMUS. — Tanrılar belâsını versin o evde oturanların!

CYLINDRUS (*kendi kendine*). — Çıldır

muş bu adam, yoksa böyle kendi kendine belâ okumazdı. (*Yüksek sesle.*) Dinle beni, Menæchmus.

MENÆCHMUS. — Neymiş? söyle bakalım.

CYLINDRUS. — Sen bana demin domuz al diye şu parayı verdin ya, doğrusu o domuzu sen kendin al da tanrılara kurban et; ben çıldırmadım, sen çıldırmışsın, yoksa böyle kendi başına belâ okumazdın.

MENÆCHMUS. — Ne de geveze herifmişsin sen be! Beynim atıyor artık!

CYLINDRUS. — Âdetidir, benimle böyle şaka eder. Karısı yanında olmadı mı, pek keyiflidir, hep eğlenip eğlendirmek ister. (*II. Menæchmus'a*). Bak ne diyeceğim. (*Sepetin içindekileri gösterir.*) Bu sepetin içindekiler yeter mi size? Üç kişisiniz, sen varsın, bizim hanım var, bir de senin asalak var; yetmez diyorsan gidip daha alayım.

MENÆCHMUS. — Sen ne söylüyorsun, be adam? Hanım kimmiş? asalak dediğin de de kim oluyormuş?

MESSENIO (*Cylindrus'a öfkeli öfkeli bakarak*). — Sen azıyorsun işi! Né diye rahat bırakmıyorsun adamı?

CYLINDRUS. — Sen ne karışıyorsun be! Ben seni tanımam, bilmem; ben onunla konuşuyorum, onu iyi tanırım.

MESSENIO. — İyice anlaşıldı artık, sen kaçırmışsın.

CYLINDRUS. — Yemeği şimdi pişirir, kotarıyorum, geç kalmayız. Sen uzaklaşma buradan. Başka bir diyeceğin yok mu?

MENÆCHMUS. — Var diyeceğim: git de astır kendini.

CYLINDRUS. — Ben kendimi astıracağım sen içeri gir de sofraya otur, ben Volcanus tanrıya bir sığındım mı bunları çarçabuk pişiririm. Ben gidiyorum, Erotium'a söyleyeyim, o gelsin çağırsın seni: kapının önünde nöbetçi gibi duracak değilsin ya! (*Eve girer.*)

MENÆCHMUS. — Çok şükür, defoldu herif, kurtardık yakamızı. Doğruymuş senin dediğin, Messenio, burada korumalıyız kendimizi.

MESSENIO. — Ama sen gene dikkat et, o delinin söylediği kadın besbelli bu evde oturuyor, başına bir belâ açmasın.

MENÆCHMUS. — Herif ya deli, ya edepsiz: nereden biliyor benim adımı?

MESSENIO. — Ne var bunda şaşılacak? Sen yosmalârin huyunu bilmez misin? Evde köleleri mi var, karavaşları mı var, limana gönderir, gemilerden kimler çıktı, yabancıların adları neymiş, nereden geliyörlarmiş, sordurup öğrenirler. Sonra bir dakikalarını yitirmez, seçtikleri ava sımsıkı yapışırılar. Evlerine bir çekti-

ler mi, adamcağrızın kesesine darı ekildi demektir: soyup soğana çevirir de öyle kapı dışarı ederler. (*Erotium'un evini gösterir.*) İşte bu limanda seni gözetliyen bir korsan var; aklını başına topla, onun ağına düşeyim deme.

MENAECHMUS. — Bu öğüdün iyi öğüt doğrusu.

MESSENIO. — Sen o öğüdü tutarsan, ben ona o zaman iyi öğüt derim.

MENAECHMUS. — Hele sus biraz, kapı açılıyor. Bakalım kim çıkacak.

MESSENIO. — Ben de bırakayım artık yükümü. (*Elindeki çantayı, arkası sıra gelen gemicilere verir.*) Siz, kürekçiler, gemi ayakları, alın da saklayın şunu.

III. SAHNE

EROTIUM; II: MENAECHMUS, MESSENIO

EROTIUM. (*evinden çıkar; arkasından kapıyı kapatmak isteyen Cylindrus'a.*) — Kapa kapıyı, ben öyle istiyorum, açık dursun. Sen evde her şeyi hazırlarsın, bir eksik kalmasın. (*Öteki kölelere; karavaşlara.*) Siz de sedirleri, yatakları düzeltin, kokular yakın. Erkek kısmı süsten, şatafattan hoşlanır. Kendini eğleneceye, keyfe bir verdi mi, evimi yıkıp bizim evimizi onarır. (*Menaechmus'u arar.*) Nerede

Menaechmus? Bizim aşçı kapının önünde diyor. Hah! burada işte. Çok iyiliğini gördüm doğrusu, benden bir şeyi esirgemez. Ben de onu hakkile ağırlıyorum, evimin ağası, sultanı ettim. Hele yanına gideyim de bir konuşayım. (*II. Menaechmus'a okşar gibi bir sesle.*) A benim canımın içi, neden öyle kapıda duruyorsun da içeri girmiyorsun? Kapımı sana kapadığım oldu mu hiç? Benim evimde kendi evinden daha rahat değil misin? Burası da senin evin sayılmaz mı? İstedığın gibi, emrettiğin gibi her şeyleri hazırlattım. Ben seni bekletmiyim hiç? Yemek için sen ne buyurdunsa ben onları pişirttim. Ne zaman canın isterse, oturu-ruz sofraya

MENAECHMUS. — Bu kadın kime söylüyor böyle?

EROTIUM. — Kime mi söylüyorum? Sana söylüyorum, a iki gözüm!

MENAECHMUS. — Seninle bir tanışıklığım var mı benim? Aramızda bugün bir şey mi oldu?

EROTIUM. — Tanışmıyor muyuz? aramızda ne mi oldu? A benim canım! benim dünyada en beğendiğim sen değil misin? Benim nem var, nem yoksa hep senin sayende değil mi?

MENAECHMUS. (*yavaşça Messenio'ya.*) — Bu kadın ya çıldırmış, Messenio, ya çok içip

esrikleşmiş, yoksa tanımadığı bir erkeğe böyle sözler söylemezdi.

MESSENIO (*yavaşça Menaechmus'a*). — Buranın insanları böyledir diye demedim mi ben sana? Bunlar daha bir şey değil, ağaçtan sanki bir iki yaprak düşüyor; hele üç beş gün kalalım, suntuylusunu sen o zaman göreceksin, sırtımıza koca koca ağaçlar devrilecek. Bu yosmaların hepsi de insanın ilğini emer gibi parasını sömürürerir. Bırak da onunla ben bir konuşayım. (*Erotium'a*) Güzelim. (*Kadının dönüp bakmadığını görünce*). Sana söylüyorum be!

EROTIUM. — Neymiş söyleyeceğin?

MESSENIO. — Nerede tanıdın sen bu adamı?

EROTIUM. — O beni nerede tanıdıysa ben de onu orada tanıdım. Hem de ne zamandır tanırım! Burada, Epidamnos'ta tanıdım.

MESSENIO. — Epidamnos'ta mı? Bu adam bugüne kadar Epidamnos'a ayak basmamıştı.

EROTIUM. — Senin carın eğlenmek istiyor. (*Menaechmus'a*). Kuzum Menaechmus'cuğum, neden girmiyorsun içeri? Evde daha rahat etmez misin?

MENAECHMUS. — Şaşılacak şey! bu kadın da adımı biliyor, beni adıyla çağırıyor. Bu işin içinde bir iş var ama anlıyamadım gitti!

MESSENIO (*yavaşça Menaechmus'a*). — Belli, kesenin kokusunu almış!

MENAECHMUS. — İyi ettin de hatırlattın. Al sen keseyi. Bir bakalım, beni mi seviyor, yoksa benim keseyi mi seviyor, anlattı.

EROTIUM. — Haydi, içeri girelim de oturalım sofraya.

MENAECHMUS (*içeri girmek istemez*). — Bereketli olsun, ama karnım tok benim.

EROTIUM. — Gelmek istemiyordun da ne diye yemek hazırlattırdın?

MENAECHMUS. — Ben mi sana yemek hazırlattır dedim?

EROTIUM. — Evet, seninle asalığın için yemek hazırlatmamı söyledin.

MENAECHMUS. — Asalağım da kim oluyormuş be? Deli mi ne, bu kadın?

EROTIUM. — Senin asalak, Fırça.

MENAECHMUS. — Ne demek fırça? Kunduralarımı temizlediğim fırça mı?

EROTIUM. — Fırça, yahu, hani karından aşırığın maşlahı getirdiğin zaman senin yanındaydı, işte o Fırça.

MENAECHMUS. — Bu da nereden çıktı? Ben karımdan bir maşlah aşırımsın da sana mı getirmişim? Çaldırdın mı sen? İdiş atlara benziyor bu kadın, gözü açık düşürüyor.

EROTIUM. — Benimle alay edeceksin, yaptığını yapmadım diyeceksin de ne olacak sanki?

MENAECHMUS. — Yahu! ben ne yaptım da şimdi yapmadım diyorum?

EROTIUM. — Sen bugün bana karının maşlahlarından birini getirmedi mi?

MENAECHMUS. — Hayır, yapmadım ben öyle şey. Bir kere benim karım yok, ne şimdi var, ne de bundan önce oldu. Hem ben, doğduğumdan beri bu şehre daha yeni geliyorum, şimdiye kadar kapısından geçmemiştim. Yemeğimi gemide yedim, dolaşayım diye çıktım, buraya geldim, ilk seni görüyorum.

EROTIUM. — Oldu bana olanlar! Vay benim anlımın kara yazısı!... Sen neler anlatıyorsun? neymiş o söylediğin gemi?

MENAECHMUS. — Ne olacak? ağaçtan yapılmış bir tekne, denizlerde çalkalanmış, çivileri sökülüp yarıdan mihlanmış, her yerine çekiç inmiş bir gemi. Kürkçü dükkânı gibi bir şey, her yerine tahtalar konmuş, sanki üstlerine deri asılacak!

EROTIUM. — Kuzum, bırak artık bu şakayı da gel içeri.

MENAECHMUS. — Sen beni başka birine benzetiyorsun, güzelim; ben değilim senin beklediğin.

EROTIUM. — Ben seni tanımaz olur muyum, yahu? Sen Moschus'un oğlu Menaechmus değil misin? Seni kim bilmez? Sen Sicilya'nın Syrakusa şehrinde doğmuş değil misin?

Syrakusa'da bir zamanlar Agathokles kınalmış, ondan sonra Phintias, sonra da Liparon kiral olmuşlar; Liparon ölürken tacını bugünkü kiral Hieron'a bırakmış...

MENAECHMUS. — Bak, bu dediklerin doğru, güzelim.

MESSENIO. — Yoksa bu kadın da Syrakusa'dan mı geliyor? Seni de, oraları da bu kadar bilmesine bakılırsa...

MENAECHMUŞ (*yavaşça Messenio'ya*). — Ben artık pes diyorum, Messenio. Bu kadına hayır demek elimden gelmeyecek artık.

MESSENIO (*yavaş*). — Sakın ha! bu evin eşliğinden bir girdin mi, başını belâya soktun demektir.

MENAECHMUS. — Hele sus sen. (*Kendi kendine.*) İyiye benziyor bu iş. Ne derse evet derim, eve yan gelir otururum. (*Erotium'a yavaşça*). Deminden beri sana hayır dememin aslı vardı, güzelim. Şu herif yok mu, işte o bizim eve gider de karımın maşlahını aştrdığını, seninle yemek yediğimi söyler diye korkuyordum. Artık ne zaman istersen içeri gireriz.

EROTIUM. — Senin asalığı beklemiyormusun?

MENAECHMUS. — Ne diye bekliyecekmişim? canı cehenneme keratanın! Söyle, gelirse almasımlar içeri.

EROTIUM. — Bak buna pek sevindim...

Ama benim senden bir ricam var, onu yapıver, emi?

MENAECHMUS. — Sen emret yalnız.

EROTIUM. — Bana demin getirdiğin maslah yok mu, onu bir işlemeciye götürüver: kollarının altı biraz dar geliyor, onu düzeltsin, önüne de bir şeyler daha işleyiversin.

MENAECHMUS. — İyi söyledin! O maslahı biraz değiştirtelim ki karım da tanımasın: olur a! bir gün sokakta karşılaşıversiniz.

EROTIUM. — Giderken götürüverirsin.

MENAECHMUS. — Peki.

EROTIUM. — Haydi, girelim içeri.

MENAECHMUS. — Geliyorum; (*Messenio'yu göstererek*) ama önce şuna bir diyeceğim var. (*Erotium eve girer*). Gel buraya, Messenio.

MESSENIO. — Neymiş söyleyeceğin?

MENAECHMUS (*bir dinliyen olmasın diye eve doğru bakarak*). — Bak, ben ne düşündüm...

MESSENIO. — Düşündün değil, bir düşün-cesizlik edeceksin!

MENAECHMUS. — Şimdi ben...

MESSENIO (*öfkeli*). — Ne yapacaksın sen şimdi bakalım?

MENAECHMUS. — Ne diyeceğini biliyorum ben senin.

MESSENIO. — Ne diyeceğimi biliyorsun

da gene o düşündüğünü düşünüyorsan, büsbürün kaba hat ediyorsun.

MESSENIO. — Avı yakaladım, Messenio, işim iş. Sen şimdi öteki arkadaşları da al, bir hana gidersin; gün batmadan gel, beni buradan al.

MESSENIO. — Nelere kalkıyorsun, a benim efendiciğim? Sen bu kadınların ne olduğunu bilmezsin.

MENAECHMUS. — Sana sus diyorum. Bir belâ gelecekse benim başıma gelecek, sana ne? Bu kadın abdalın biri, konuştum, iyice anladım. Bu işte ikimiz için de hayır var.

MESSENIO. — Ah benim başıma gelenler!

MENAECHMUS. — Sen artık gidecek misin buradan? (*Erotium'un evine girer*).

MESSENIO (*yalnız*). — Kurtuluşu yok artık onun. Bizim kayak bir korsan gemisine takılmış gidiyor, hayır umma artık. Ben de ne budalaymışım be! efendime akıl öğretecek ben mi kaldım? Beni satın aldıysa kendisine buyurayın diye değil, bana buyurmak için aldı. (*Arkadaşlarına*). Gelin arkam sıra siz: çabuk gidelim de ben çabuk dönebileyim, bekletmeğe gelmez efendiyi.

ÜÇÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

FİRÇA, yalnız.

FİRÇA. — Anamdan doğalı otuz yıldan çok oluyor, bugünkü kadar budalalık ettiğimi bilmiyorum; hem de pahalıya oturan bir budalalık. Ne vardı o kalabalığın içine karışacak? Ne konuşurlarsa konuşsunlar, bana ne! Ben öyle esneyip dururken Menæchmus çekmiş, kapatmasının evine gidiyormuş. Zahir beni görmek istemiyormuş, yoksa bir arardı... Şu halk toplantıları yok mu, kim başımıza çıkardıysa tanrılar bin türlü belâsını versin, işi gücü olan adamları işlerinden alıkoyuyor. Aylak aylak doluşanları toplasınlar da onları çağırınsınlar; gitmeyince de mallarına el korlar, olur biter!... Yer yüzünde günde bir övün yemek yiyen az mı? ne kimseyi çağırırlar, ne de kimse nin evine çağırılırlar, halk toplantılarına işte öylesine işsizleri götürmeli. Dünyanın düzeni öyle kurulsaydı, ben de bugün ziyafeti kaçırmazdım. (*Alaycı*). Ziyafeti kaçırdık diyoruz ama bakalım beni istiyorlar mıydı o ziyafette?...

İstesinler istemesinler, ben bulurdum sokulmanın yolunu... Hele gidelim bakalım, belki bir iki kırıntı kalmıştır... O da ne? Menæchmus başına bir taç giymiş evden çıkıyor. Demek yenilecekler yenilmiş, içilecekler içilmiş, bize de ayucumuzu yalamak kalmış. Bir gözetleyim şunu, neler yapacak bir göreyim de sonra yanına gider konuşurum.

II. SAHNE

II. MENÆCHMUS, FİRÇA.

MENÆCHMUS (*Erotium'un evinden çıkar, içeri seslenir*). — Sen hiç merak etme; (*elindeki maşlahı gösterir*) şimdi gider, bunu düzelttiririm, istediğinden iyi olur, hemen de getiririm. Göreceksin, öyle değiştirteceğim ki sen bile tanıyamıyacaksın.

FİRÇA. — Oh! oh! asalağı başından savmış, yemeğini yemiş, şarabını içmiş, şimdi de maşlahı işlemeciye götürüyor. Yooo! dayanmam ben böylesine atlatılmağa, Herakles hakkı için! alırım öcümü. Hem de görsün, benim oç almam ne sunturlu olur!

MENÆCHMUS (*Fırça'yı görmez*). — Hey ölümsüz tanrılar! demek siz insanlara böyle beklenmedik nimetler de göndermişsiniz! Yanımda güzel bir kızla yedim içtim; üstelik eli-

me de bu maşlahı sıkıştırdılar... O kız bu maşlahı bir daha görürse iki olsun!

FIRÇA (Menaechmus'un dediklerini duymağa çalışır ama bir şey duyamaz). — Buradan da bir şeyler işitilmiyor... Kendisi karnını doyurdu ya, şimdi benim ne halde olduğumu düşünüp gülüyordur!...

MENAECHMUS (gene Firça'yı görmez). — Bu maşlahı ona ben vermişim, hem de karımdan aşırıp getirmişim!.. Yanlışını düzeltecek ben mi kaldım? öyledir de...n, doğru söylüyorsun dedim. Ne dediyse hepsine külah salladım. Hani ömrümde bu kadar ucuza böyle yemek yediğim, böyle ağırlandığım olmamıştır!...

FIRÇA (II. Menaechmus'a doğru yürür). — Hele yanına varalım da bir konuşalım şununla.

MENAECHMUS. — Bu adam da kim? Ne istiyor benden?

FIRÇA. — Demek senin sözünün bir tüy kadar da ağırlığı yokmuş, ağzından çıkar çıkmaz uçuveriyor! Seni alçak, hain, seni çapkın seni! Ben sana ne yaptım da bana bu kötülüğü etmeğe kalktın? Beni halkın arasında eker, böyle kaçarsın ha! Buraya gelir, yemekleri bensiz göçürürsün ha! Demek senin için götürür böyle şeyleri? Mirastan benim payım yok muydu sanki?

MENAECHMUS. — Sen biraz ağzını toplasana, delikanlı! Tanımadığın, bilmediğin insanlara böyle ağzını bozmak olur mu? Ne işim var benim seninle? Yoksa böyle küstahlık edip başına bir belâ çıkarmak mı istiyorsun?

FIRÇA. — Sen benim başıma belâyı zaten getirmedin mi yani?

MENAECHMUS. — Bana bak, delikanlı, adın ne senin?

FIRÇA. — Benimle daha alay mı ediyorsun sen? Adımı bilmez misin sen benim?

MENAECHMUS. — Nereden bileceğim ben senin adını? Seni daha ilk bugün görüyorum, ne tanıtım, ne de tanımak isterim... Kim olursan ol, benden sana iyi bir öğüt: kafanı kızdırmadan çek buradan arabanı.

FIRÇA. — Uyan be Menaechmus, uyan!

MENAECHMUS. — Uyuyor muyum ben? daha başka nasıl uyanacağım?

FIRÇA (arkadaşça sitem ederek). — Sen beni tanımıyor musun yani?

MENAECHMUS. — Tanısam ne diye tanımıyorum diyeyim?

FIRÇA. — Sen her zamanki arkadaşını, asalağını tanımıyor musun?

MENAECHMUS. — Anlaşıldı, delikanlı, sen kaçırmışsın.

FIRÇA (Menaechmus'un elindeki maşlahı göstererek). — Sen bugün bu maşlahı karının dolabından aşırıp Erotium'a getirmedin mi?

MENAECHMUS. — Haydi be oradan! benim ne karım var, ne kimsenin maşlahını çaldım, ne de Erotium'a bir şey verdim. Deli mi-sin sen?

FIRÇA. — Olmuş sana olanlar!... Yahu, ben seni evinden, arkanda bu maşlahla çıkar-ken görmedim mi?

MENAECHMUS. — Git işine be herif! Sen kendin oğlansın diye herkesi de oğlan mı sanıyorsun? Ben arkama maşlah giyecek adam mıyım?

FIRÇA. — Sabahleyin giymiştin ya!

MENAECHMUS. — Defol buradan!... İyisi, sen git de kendini bir okut, bir büyü yapmış-lar sana, çıldırmışsın.

FIRÇA. — Ben kendimi okutmağa gidece-ğime şimdi senin eve gider, olanları bir bir ka-rına anlatırım. Bana bu etiklerin yanına kala-cak sanıyorsan yanılıyorsun. Bensiz gidip sof-raya oturmak sana bak neye mal olacak, göre-ceksin. (*I. Menaechmus'un evine girer.*)

MENAECHMUS (*yalnız*). — Bir da ne demek be? Bugün benim her önüme çıkan be-nimle alay mı edecek? (*Erotium'un evine doğ-ru bakar.*) Kapı gıcırdadı, bir çıkan var.

III. SAHNE

BİR KARAVAŞ, II. MENAECHMUS

KARAVAŞ (*elinde bir bilezikle Menaech-*

echmus'un yanına gelir). — Menaechmus, bu bi-leziği Erotium gönderdi, çarşıya gitmişken bunu da kuyumcuya götürüversin dedi, beş dirhem altın daha kattırsın da düzelttiriversin dedi. (*Bileziği verir*).

MENAECHMUS. — Peki... Ne dilediği varsa hepsi başım üstüne. Söyleyiver, ne buyu-rursa yapılmış bilsin.

KARAVAŞ. — Sen bu bileziğin ne olduğu-nu bilmiyor musun?

MENAECHMUS. — Doğrusunu söyleye-yim, bilemedim; ama görüyorum, altın bir bilezik.

KARAVAŞ. — A canım! hani karının do-labından asırıp da getirmiştin, işte o bilezik; sen kendin söyledin.

MENAECHMUS. — Ben mi çalıp getirmi-şim? Yapmadım ben öyle şey.

KARAVAŞ. — Ne? hatırlamıyor musun? Öyle ise ver bana o bileziği, senin bugün unut-kanlığın üstünde...

MENAECHMUS. — Dur, dur hele... Geldi aklıma... Evet, ta kendisi, benim getirdiğim bilezik.

KARAVAŞ. — O bilezik elbette.

MENAECHMUS. — Hani ben ona bir çift koca koca bilezikler vermiştim, onlar nerede?

KARAVAŞ. — Öyle şey vermedin sen.

MENAECHMUS. — Verdim, bu bilezikle birlikte getirmiştim.

KARAVAS. — Dediklerini yapacak mısınız ne diyeyim sorarsa?

MENAECHMUS. — Yapacağım, yapacağım elbette. O buyurur da ben yapmaz olur muyum? Maşlahla birlikte bileziğini de getiririm.

KARAVAS. — Kuzum, Menaechmus'cuğum, bana da bir çift küpe yaptırırver; öyle ağır olmasın, ikişer dirhem altın yeter... Bizim eve geldiğin zaman sana bakarım da sevinirim.

MENAECHMUS. — Baş üstüne, sen altını bul, kuyumcusu benden.

KARAVAS. — Sen şimdilik parasını ver de ben sonra sana öderim.

MENAECHMUS. — Yo! sen şimdi parayı ver, ben sonra sana iki katını veririm.

KARAVAS. — Benim param yok ki şimdi!

MENAECHMUS. — Olunca verirsin, değil mi?

KARAVAS. — Başka bir diyeceğin yok mu?

MENAECHMUS. — Söyle Erotium'a, hiç merak etmesin... (*yavaşça kendi kendine*) ben şimdi bir yolunu bulur, maşlahı da, bileziği de okuturum. Ne verirlerse versinler! (*Kız çıkar*). Hele gidebildi, kapıyı kapattı... Bugün tanrıların hpsi de benden yana, beni seviyor, bana iyilik etmek istiyorlar... Ama vakit geçirmeğe gelmez, fırsat bu fırsattır diyip buralardan kaçmalı. Namuslu insanların oturacağı yer değil bu şehir! Yürü bakalım, Menaechmus! Önce

başından tacı çıkarayım da soluma atayım, peşime düşerlerse buradan gittim sansınlar. Şimdi bizim köleyi bulalım da tanrıların gönderdiği nimetleri ona bir anlatalım. (*Sağdan çıkar.*)

bi etmediğini komazsın... Şöyle bir köşeye çekilelim de neler söylediğini bir dinle.

II. SAHNE

I. MENAECHEMUS, KADIN, FIRÇA.

MENAECHEMUS (ötekileri görmez). — Biz zenginler, kişizadeler bir türlü uslanmıyoruz, budalalık edip ille *cliens*'lerimiz çoğalsın diyoruz! *Cliens*'lerimiz çoğaldı mı, başımızın derdi de çoğalıyor. Namuslu mudur, değil midir, ona aldırduğumuz yok, parası var mıdır, bir ona bakıyoruz. Züğürtse, istediği kadar iyi adam olsun gözümüzde bir değeri yok; zengin oldu mu, kötülüğüne aldırıyor, *cliens*'lerin en iyisi sayıyoruz. O dinsiz imansız herifler de efendilerinin başına türlü işler açıyor! Bir şey aldılar mı, almadık demeğe kalkıyorlar; hırsızlıktan, edepsizlikten, mahkeme kapısını aşındırmaktan başka bir düşündükleri yok; hep tefecilikle, yalan yere yemin edip adam aldatmakla zengin olmağa çalışıyorlar... Akılları fikirleri hep düzenbazlıkta!... Mahkemelik oldular mı, hadi efendilerini de çağırıyorlar; işin yoksa git de o heriflerin edepsizliklerini örtmek için uğraş dur!... Bugün o kahrolası *cliens*'lerin biri yüzünden çekmediğim kalmadı, bir işimi göremedim. Beni yakaladı, herifin elinde sanki tutsa' olduk. Bir değil, bin türlü edepsizlik

DÖRDÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

I. MENAECHEMUS'UN KARISI, FIRÇA.

KADIN (Fırça ile içeride başladığı konuşmayı yürüterek). — ...demek ki ben boynumu bükeceğim, evimden gizlice eşyalarımı aşırıp kapatmasına götüren bir herifin karısı olmağa katlanacağım ha!... Katlanacağım da sonu ne olacak sanki?

FIRÇA. — Sen şimdi hiç sesini çıkarma. Ben sana onu suç üstü yakalatacağım. Gel arkandan. Demin gördüm, içmiş içmiş, başına bir taç takmış, senden aşırıldığı maşlahı işleme-ciye götürüyordu. (Yerde II. *Menaechmus*'un attığı tacı görür.) Hah! tacı da buraya atmış işte. Yalanmıymış dediğim? Buradan gitmiş olacak; istersen biz de gider, buluruz onu. (I. *Menaechmus* soldan gözükür.) Yorulmağa hacet kalmadı, geliyor işte. Ama maşlah elinde değil.

KADIN. — Şimdi ben ne yapayım ona?

FIRÇA. — Ne yapacaksın? her zamanki gi-

etmiş; davacılarla uzlaştırayım diye canım çıktı. İleri geri söyledim durdum, bir kefilliğe bağlayıp işi kapatayım dedim. İnsanın bu kadar hayasızını görmedim doğrusu; üç tane tannık, onun ettiği oyunları söyleyip söyleyip bitiremiyorlardı. Tanrılar bin türlü belâsını versin keratanın... Benim de belâmı versinler, halk meydanına gidecek ne vardı bugün? Neler oluyor, bir göreyim demiştim, gördüm işte göreceğimi, günümü berbat ettim. İyi bir yemek hazırlatmıştım, sevdiceğim beni şimdi bekliyordur... Mahkemeden kurtulunca hemen koştum geldim. Erotium kim bilir ne kadar kızmıştır bana (*Biraz düşünür.*) Beklettiğime kızmıştır, kızmıştır ya, karımdan aşırıp getirdiğim maşlahın hatırı için bu seferlik bağışlar kusurumu!

FIRÇA (*Menaechmus'un karısına*). — Ne dersin bunlara?

KADIN. — Ne diyeceğim? tanrılar beni kocaların en kötüsüne düşürmüş derim.

FIRÇA. — Söylediklerini duyuyor musun?

KADIN (*kederli*). — Kulaklarım tıkan saydı da duymasaydım keşke!

MENAECHMUS (*Erotium'un evine doğru yürür*). — İçeri gireyim de biraz gönlümü eğliyeyim. En doğru o!

FIRÇA (*birdenbire Menaechmus'un önüne çıkıp durdurur*). — Hele dur biraz, burada eğlencenin daha büyüğü var.

KADIN (*birdenbire kocasının karşısına dikilir*). — O benden çaldığın maşlahı, tanrılar hakkı için, sana faizi ile ödeteceğim.

FIRÇA (*Menaechmus'a*). — Al sana eğlenceyi!

KADIN. — Sen bütün bu edepsizliklerin gizli mi kalacak sanıyordun?

MENAECHMUS (*yumuşak bir sesle*). — Ne olmuş, a karıcığım, ne var?

KADIN. — Ne olmuş diye bana mı soruyorsun?

MENAECHMUS. — Ya kime sorayım? (*Fırça'yı göstererek*) ona mı sorayım? (*Karısını okşamak ister*).

KADIN (*iterek*). — Sen git de kapatmalarını okşa!

FIRÇA (*kadına*). — Yumuşayım deme sakın, dayan!

MENAECHMUS (*kadına yaltaklanarak*). — Ne var, güzelim? neye öfkelendin?

KADIN. — Ne olduğunu sen bilirsin elbette.

FIRÇA. — Bilmez olur mu? Çapkın, işi örtmeğe kalkıyor.

MENAECHMUS. — Neymiş? söyle, yahu!

KADIN. — Benim maşlah...

MENAECHMUS. — Senin maşlah mı?

KADIN. — Evet, benim maşlah... Neye korktun öyle?

MENAECHMUS. — Hiç de korkmuyorum.

rum...(*kendi kendine*) ama maşlah sözü biraz terletiyor.

FIRÇA (*Menaechmus'a*). — Nasıl? beni atlatıp da gider sofraya oturur musun? (*Kadına.*) Göster şu herife gününü!

MENAECHMUS (*Fırça'ya yavaşça*). — Seni sussana artık.

FIRÇA. — Neden susacakmışım? hiç de susmam! (*Kadına.*) Susayım diye bana başile işaret ediyor.

MENAECHMUS. — Ben mi? Tanrılar hakkı için, ne işaret ettim, ne de göz kırptım!

FIRÇA. — Amma da küstahmış be! Göz göre göre işaret ediyor, ondan sonra da kalkıp etmedim diyor!

MENAECHMUS. — İuppiter üzerine de, bütün tanrılar üzerine de yemin ediyorum, karıcığım, ben işaret mişaret etmedim; bu yeminim yeter mi?

FIRÇA. — Peki, peki... Seninle işaret için kavga edecek değiliz. Biz gene işimize dönelim.

MENAECHMUS. — Nereye dönelim?

FIRÇA. — Nereye döneceğiz? işlemeciye dönelim de maşlahı geri al.

MENAECHMUS. — Ne maşlahı, yahu?

FIRÇA. — Hangi maşlah olduğunu sen karına sor; o daha iyisini bilir.

KADIN. — Hey ulu tanrılar! ne talibsiz kadınımışım ben!

MENAECHMUS. — Talibsiz misin? Neden? söyle. Kölelerinden, karavaşlarından biri bir terbiyesizlik mi etti? Bir kusurları mı oldu? Sana karşılık mı verdiler? Söyle ne yaptıklarını, ben onların hemen terbiyesini vereyim.

KADIN. — Saçmalyorsun sen!

MENAECHMUS. — Pek öfkelenmişe benziyor... Seni böyle sıkın görmek beni çok üzüyor güzelim.

KADIN. — Hâlâ saçmalyorsun sen!

MENAECHMUS. — Evdeki adamlardan birine kızmış olacaksın, belli.

KADIN. — Gene bırakmıyorsun saçmalamay.

MENAECHMUS. — Yoksa bana mı darıldın?

KADIN. — Bak, bu sefer saçma değil söyledim.

MENAECHMUS. — Ama, güzelim, ben seni darıltacak bir şey yapmadım ki!

KADIN. — Gene başladın saçmalamağa.

MENAECHMUS (*yaltaklanarak*). — Söyle, benim güzel karıcığım, neye üzüldün?

FIRÇA. — Ne de bilir dil dökmesini! Yakışıyor a!...

MENAECHMUS (*öfke ile Fırça'ya*). — Sen çok oldun artık! Dilini tut diyorum sana! Benim sana bir şey söylediğim var mı?

KADIN (*kolundan tutmak isteyen kocasına*). — Çek elini!

FIRÇA. — Oh olsun! Bir daha bensiz gider de sofraya oturur, tıknır mısın? Sonra da başına tacı geçirir, sendeliye sendeliye gelip benimle alay edersin, değil mi?

MENAECHMUS. — Yemek yemedim ki ben! Sabahtan beri buraya ayağımı basmadım.

FIRÇA. — Sabahtan beri ayağını basmadın mı buraya?

MENAECHMUS. — Herakles hakkı için, gelmedim.

— **FIRÇA.** — Küstahlığın bu kadarını da görmedim doğrusu! Yahu, demin ben seni (*Erotium'un evini gösterir*) burada bulmadım mı? Çiçeklerden bir taç örüp başına takmamış mıydın? bana: «Sen çıldırmışsın» demedin mi? beni tanımadığımı, buralı olmadığını söylemedin mi?

MENAECHMUS. — Sabahleyin senden ayrıldığımdan beri ben buraya daha yeni geldim!

FIRÇA. — Bilirim ben seni! benim öğ almayacağımı sanıyordun, değil mi? Olup bitenleri birer birer anlattım karına!

MENAECHMUS. — Neler anlattın yani?

FIRÇA. — Ne bileyim ben neler anlattığımı! Kendisine sor.

MENAECHMUS. — Ne olmuş, bari sen söyle, karıcığım? Bu adam sana neler anlattı? Ne var? Söylemiyor musun? Sen de söylemeyecek misin bu işin aslını?

KADIN. — Bilmezmişsin gibi soruyorsun, değil mi? Evden benim maşlahlarımdan birini çalmışlar.

MENAECHMUS. — Maşlahlarımdan birini mi çalmışlar?

KADIN. — Bir de soruyor musun?

MENAECHMUS. — Bilseim, sormazdım.

FIRÇA. — Bakın şu alçağa! Bir de yalan söylemeğe kalkıyor!... Boş yere yorma kendini, karın hepsini öğrendi; bütün ettiklerini başından sonuna kadar anlattım.

MENAECHMUS. — Hangi ettiklerimi?

KADIN. — Anlaşıldı, senin utanman yok, suçunu ille söyleteceksin. Dinle öyle ise... Dinle de benim neye öfkelendiğimi, bu adamın bana neler anlattığını öğren. Evden benim maşlahlardan biri çalınmış.

MENAECHMUS. — Benim maşlahlardan birini mi çalmışlar?

FIRÇA (kadına). — Alçağı görüyor musun? seninle alaya kalkıyor! (*Menaechmus'a*) Senin değil, onun maşlahlarından birini çalmışlar; senin olsaydı, şimdi nerede olduğunu bilirdin.

MENAECHMUS, (Fırça'ya). — Benim sana sözüm yok. (*Karıma*) Sen ne diyordun?

KADIN. — Evden benim bir maşlahımı çalmışlar diyordum.

MENAECHMUS. — Kim almış?

KADIN. — Kim aldysa ona sormalı.

MENAECHMUS. — Kimmiş o aları?

KADIN. — Menaechmus derler biri almış.

MENAECHMUS. — Edepsizlik etmiş doğrusu! Peki, kimmiş o Menaechmus?

KADIN. — Kim olacak? Sen.

MENAECHMUS. — Ben mi?

KADIN. — Sen ya!

MENAECHMUS. — Ben almışım diye kim söyledi sana?

KADIN. — Ben söylüyorum.

FIRÇA. — Ben de söylüyorum. Maşlahı aldın, şurada oturan Erotium'a, kapatmana götürüp verdin.

MENAECHMUS. — Ben mi verdim?

FIRÇA. — Evet, sen götürdün verdin... Sen sen demekten artık canım çıktı benim! Bari karşına bir dudu kuşu getirelim de ona söyletelim.

MENAECHMUS. — İuppiter üzerine de, bütün tanrılar üzerine de yemin ediyorum, vermedim. Karıcığım, öyle sanıyorum ki bu yemine inanırsın.

FIRÇA. — Biz de bütün tanrılar üzerine yemin ediyoruz, söylediğimiz yalan değil.

MENAECHMUS. — Hayır, vermedim maşlahı, ancak geri almak üzere verdim.

KADIN. — Ya ben senin giyeceklerini kalkıp da başkalarına veriyor muyum? geri almak üzere de veriyor muyum? Bir evde kadının giyeceklerini ancak kadın, erkeğinkileri

de ancak erkek verebilir. Ne kadın kocasının elbiselerini kimseye verebilir, ne de erkek karısınınkini. Git de getir benim maşlahımı.

MENAECHMUS. — Peki, getireyim.

KADIN. — Getirirsen iyi edersin; yoksa, bilmiş ol, seni bir daha sokmam eve. Ben artık giriyorum içeri.

FIRÇA (kadına). — Sana ettiğim iyiliğin bir karşılığı yok mu?

KADIN. — Senin evden bir şey çalarlarsa, gelip ben de sana bildiririm. (Çıkar.)

FIRÇA. — Ben'im başıma gelmez öyle şey, benim evde çalınacak ne var ki?... Tanrılar, karı kocası, bunların ikisinin de belâsını versin!... Hele ben bir koşu halk meydanına kadar gideyim, anlaşıldı, bu evden bana artık hayır yok. (Çıkar.)

MENAECHMUS (yalnız). — Karım beni bir daha eve almamakla korkutacağını sanıyor! Canıma minnet benim: gideceğim daha iyi bir yer yok değil ya!... Senin hoşuna gitmiyorsa, ne yapalım? katlanırım, Erotium'un hoşuna gidiyorum, o bana açar kapıyı, açar da beni içeri aldıktan sonra kapar... Şimdi gideyim de demin verdiğim maşlahı geri isteyeyim, ona bir yenisini, daha güzelini alırım. (Kapıyı çalar.) Hey! kimse yok mu orada? Açın şu kapıyı. Söyleyin Erotium'a da hemen gelsin beni görsün, evinin önünde bekliyorum.

III. SAHNE

EROTIUM, I. MENAECHMUS.

EROTIUM. — Beni bir çağırın var dediler, kimmiş o?

MENAECHMUS. — Kim olacak? kendinden çok seni seven biri.

EROTIUM. — Sen misin, Menaechmus'cuğum? Neden öyle kapının önünde duruyorsun? Girsene içeri.

MENAECHMUS. — Hele dur biraz. Ben neye geldim, bilir misin?

EROTIUM. — Bilmez olur muyum? koyununda keyfetmeğe geldin.

MENAECHMUS. — Bilemedin, Erotium'cuğum... Ah! hani o günler!... Demin sana verdiğim maşlah yok mu, onu geri istemeğe geldim. Olup bitenlerin hepsini karım birer birer öğrenmiş... Ben sana iki kat pahalısını, gönlünün istediğini alırım, ver şimdi onu bana.

EROTIUM. — Demin aldın da işlemeciye götürdün ya! bir de bilezik verdim, onu da kuyumcuya bırakıp düzeltirecektin.

MENAECHMUS. — Sen maşlahla bileziği bana mı verdin? bana?... Yooo! bak, bunu yutturamazsın. Ben sana maşlahı verdiğimden sonra buradan doğru halk meydanına gittim; o zamandan beri de buraya daha yeni döndüm, seni daha yeni görüyorum.

EROTIUM (*kızgını*). — Senin niyetinin ne olduğunu anlıyorum: maşlahı da, bileziği de iç etmek istiyorsun. İyi düzen kurmuşsun doğrusu!

MENAECHMUS. — Benim düzen müzen kurduğum yok, söyledim sana, karım işi öğrenmiş...

EROTIUM. — Ben sana maşlah getir diye yalvarmadım ya! sen bana kendiliğinden verdin, hediye ettin. Şimdi de geri istiyorsun. Pekki, kalsın sende, götür evine. Karın da, sen de, başınıza çalın. Gönlünüz dilerse bir kasaya kapatın da kimseler görmesin. Ama sen de bilmiş ol: bir daha benim evime ayağın atamazsın, yüzünü bile görmiyeyim senin. Ben sana gözümlü gibi bakayım da sen bana bunu yapasın ha! Hoşundu, Menaechmus. Bundan böyle parayı tıkır tıkır saymadıkça yumuşatamazsın gönlümü. Sen adam kandırmak istiyorsan git de başka yerde ara. (*Evine girer, kapıyı hızla kapatır*).

MENAECHMUS (*arkasından koşarak*). — Ne kadar da çabuk kızıyorsun yahu! Aşırı gidiyorsun sen! Hele dur da dinle biraz. Dur be, dur... İki sözümü de mi dinliyemezsin? o kadirlik da mı hatırım yok?... Girdi işte içeri; kapıyı da çat diye kapattı... Demek böyleymiş alınının yazısı, her yerden kapı dışarı edilecekmişim!... Beni ne karım istiyor, ne de sevdiğim istiyor... Bari güdeyim de eşten dosttan bir iki kişiyi göreyim, ne yapacağımı onlara bir danışayım. (*Çıkar.*)

BEŞİNCİ PERDE

I. SAHNE

II. MENAECHMUS, I. MENAECHMUS'UN
KARISI.

II. MENAECHMUS (*elinde maşlabla gelir*). — Kesemi Messenio'ya vermekte, belli, budalalık etmişim. Kerata, kim bilir hangi meyhaneye gitmiş, kapanmıştır!...

KADIN (*evinden çıkar*). — Bakalım bizim herif ne zaman gelecek?... Hah! geliyor işte. Çok şükür, maşlah da elinde.

II. MENAECHMUS (*kadını görmez*). — Acaba nerelerde dolaşıyor o hınzır?

KADIN (*kendi kendine*). — Hele şunun yanına bir gideyim de göstereyim gününü! (*Yüksek sesle*) Bu kılıkta benim karşıma çıkmağa utanmıyor musun sen, kör olası?

MENAECHMUS. — Şuna da bakın!... Sana ne oluyor be kadın?

KADIN. — Amma da yüzüzmüşsün! sen daha ağzını açıp benim karşımda söz mü söylüyorsun?

MENAECHMUS. — Ben ne suç işledim ki senin yanında ağzımı açamayacak mıyım?

KADIN. — Bir de soruyor!... Hayasızlık dediğim bu kadar olur işte!

MENAECHMUS. — Yunanlıların anlatığına göre Hekabe ece insanken değişmiş de kancık köpek oluvermiş; o belâ onun başına neden gelmiş, bilir misin?

KADIN. — Neden gelmiş?

MENAECHMUS. — O da senin gibi gelip geçeni dalarımış da onun için... O yüzden kendine köpek dedirtmiş, hani hak etmiş!

KADIN. — Yooo! çekemem ben böyle terbiyesizlikleri! Ölünceye kadar kocasız yaşam da bu kabalıklara katlanamam!

MENAECHMUS. — Sen istersen kocanla oturursun, istersen evinden çıkar gidersen, bana ne? Yeni gelmiş yabancılara masal anlatmak bu ilin töresi midir be?

KADIN. — Ne masalı? Baktım diyorum senden, anladın mı? Senin ettiklerine katlanmaktansa kocasız otururum, daha iyi!

MENAECHMUS. — Senin canın kocasız oturmak itiyorsa, otur efendim; benden sana izin, İuppiter göklerde kaldıkça sen de evinde kocasız otur.

KADIN (*maşlahı göstererek*). — Hani demin almadım diyordun; işte, şimdi elinde taşıyorsun, benim burnuma sokuyorsun. Hiç utanman yok mu senin?

MENAECHMUS. — Doğrusu ya, gözü pek bir kadınımsın sen! edepsizin senin gibisini ömrümde daha yeni görüyorum. Bu maslahatı sen mi verdin bana? demin başka bir kadını verdi, işlemeciye götür de düzelttiriver dedi!

KADIN. — Ben mi verdim, başka bir kadından mı aldın, görürsün sen. Ben hele babamı çağırtaım da senin ettiklerini bir bir anlattım. (*İçeriye seslenir*) Decio! Decio! git, babamı bul, söyle seninle birlikte gelsin buraya. Acele istiyor dersin. (*II. Menaechmus'a*) Ettığın hayasızlıkları artık herkesler öğrensin, ben dayanamayacağım.

MENAECHMUS. — Sen deli misin be? Ben ne hayasızlık etmişim?

KADIN. — Evinden karının maslahatını, elmaslarını çalıp çalıp kapatmana götürmek hayasızlık değil de nedir yani? Yalan mı söylüyorsun?

MENAECHMUS. — Kendine gel, be kadın! Çekemiyeceğim bu senin edepsizliklerini. Bilmiş ol, ben küfür işitmeğe şerbetli değilim, kafam çabuk kızar. Sen beni kime benzettin, anlamadım gitti; ben seni ömrümde görmedim, Herakles'in karısı Deianeira'nın ağabası Parthaon'u nasıl tanımazsam, seni de öyle tanımam.

KADIN. — Sen şimdi benimle alay edersin ya, babamı gelsin, bakalım onunla alay ede-

bilir misin. Hah, babam geliyor işte. Dön de bir bak, yoksa onu ça tanımsıyor musun? (*Gelen ihtiyarı gösterir*).

MENAECHMUS. — Onu da Kalkhas'ı tanıdığım kadar tanımam; seni ne gün gördümse onu da o gün gördüm.

KADIN. — Ya! demek sen beni tanımıyorsun? demek babamı da tanımıyorsun?

MENAECHMUS. — Canım isterse büyük babamı da çağır, onu da tanımam.

KADIN. — Senin gibisinden beklenir doğrusu.

II. SAHNE

IHTİYAR, I. MENAECHMUS'UN KARISI, II. MENAECHMUS.

IHTİYAR (*ağır ağır yürür, ikide bir durur*). — Çabuk gelsin demiş, belli, acele bir işi var, ama yaş hızlı yürümeğe komuyor ki! Seğirtiyim diyorum, kolay mı? Bacaklarımda takatım kalmadı, ihtiyarlık omuzlarıma çöküyor, vücudum artık ağır bir yük oldu, kesili-veriyorum... Yaşlılık ne kötü şeymiş, ne belâymış insanın başına! Yalnız gelmiyor, türlü dertleri, türlü acıları da birlikte sürüklüyor! Hepsini saymağa kalksam, saymakla tükenir mi!... Ama benim şimdi asıl tasam yaşım değil. Bizim kıza acaba ne oldu da beni böyle çağırtı-

yor? İşin ne olduğunu, benden ne istediğini söylememiş. Söylememiş ama anlamıyor değilim: kocasile kavga etmiş olacak. Kadın kısmı kocasına dırahoma götürdü mü, ille sözümü geçireceğim der, burnu büyür, çekilmez olur. Doğrusu, kocaları için de kusursuzdur denemez; kadınları katlanmalı, katlanmalı ya, katlanmanın da bir sınırı vardır. Bir yandan da düşünüyorum... bizim kız beni çağırtmış, hiç için çağırtmaz ki! elbette bir şey olmuştur, büyük bir kavga çıkmıştır. Her neyse, şimdi anlaşılacak. İşte, kızımı burada, evinin önünde duruyor, kocası da yanında. Damadın kaşları çatık. Demek içime doğan doğruymuş. Yanına varayım da bir konuşayım.

KADIN. — Hadi, karşılayayım babamı. (*İhtiyara doğru yürür*). Gün aydın babacığım.

İHTİYAR. — Gün aydın, kızcağzım. Beni çağırtmışsın, geldim işte. Ne var ne yok? Beni çağırman ağır bir iş için değil ya?... Neden öyle sükün duruyorsun? Kocan neden öyle uzakta duruyor da buraya gelmiyor? O da öfkeliye benziyor. Yoksa aranızda bir kavga mı oldu? atıştınız mı yoksa? Söylesene, kabahat kimde? Ama kısaca anlat.

KADIN. — Benim hiç, ama hiç bir suçum yok. Onda hiç süphen olmasın. Ama artık bu evde yaşyamam ben, çekemem bu adamı. Beni al, götür buradan.

İHTİYAR. — Ne var? ne olmuş?

KADIN. — Benim canım yokmuş, ben bir insan değilmişim gibi etmediğini koymuyor bana!

İHTİYAR. — Kim?

KADIN. — Kim olacak? beni verdiğin adam, kocam.

İHTİYAR. — Gene mi kavga? Sen de, kocan da gelip bana yakınmayın, ne haliniz varsa kendiniz görün diye kaç defa söylemedim mi?

KADIN. — Ne yapayım, babacığım? elimde mi?

İHTİYAR. — Bana mı soruyorsun? İstesen elinden gelir elbette. Kocanı saymalısın, nereye gittiğini, ne yaptığını gözetlememelisin diye sana kaç defa söylemedim mi?

KADIN. — Bir kapatması var benim kocamın, hem de getirmiş, ta yanı başımda oturuyor.

İHTİYAR. — Pek iyi etmiş; senin bu yaptıkların üzerine o kadını elbette daha çok sever.

KADIN. — Gidip o kadının evinde içiyor.

İHTİYAR. — Yani senin hatırın için adamcağz içmeyi bırakacak mı? Canı nerede ister orada içer. Şirretlik derler seninkine!... Ne hacet! senin hoşuna gitmiyor diye artık kimsele rin evine gitmesin, kendi evine de kimseyi çağırmasın!... Yani senin aklınca bir erkek evlendi mi, karısının kulu kölesi mi olacak? Oldu olacak, adamcağzım eline bir öreke ver, hizmetçilerin arasına oturt, sana yün eğirsin!...

KADIN. — Demek ben seni bana değil, kocama yardım edesin diye çağırılmışım! Sen beni koruman gerekirken kalkmış, ondan yana oluyorsun.

IHTİYAR. — Bir suçu varsa, sana çıkıştığundan çok ona da çıkışırım. Ama adamcağız sana elmas alıyor, hizmetçi tutuyor, evinde bir şeyin eksik değil, bir dediğin iki olmuyor; eh! sen de biraz çeneni tut, aklını başına topl!

KADIN. — Sen öyle diyorsun, ama kocam benim sandığımdan giyeceklerimi çalıyor, elmaslarımı, ziynetlerimi çalıyor, gidip hepsini kapatmalarına veriyor.

IHTİYAR. — Öyle bir şey yapmışsa, doğrusu, kabahat etmiş; yapmadıysa, senin suçsuz bir insanı kötülemeğe kalkman daha büyük bir kabahat.

KADIN. — O mu suçsuz? Benden çalıp kapatmasına götürdüğü maşlahla bilezik daha elinde duruyor. Ben işi öğrenince baktı ki çaresi yok, gitti, geri getirdi.

IHTİYAR. — İşin aslı neymiş, bir de kendisine konuşup öğreneyim. Hele yanına gideyim de sorayım. (*Menaechmus'a doğru yürür*). Baksana, Menaechmus, kavganızın aslı nedir, sen söyle. Neden böyle öfkeli duruyorsun? Kızım neye kızgın? senden niçin kaçıyor? öğrenmek istiyorum.

MENAECHMUS (*and içen bir adamın balile*). — Sen kim olursan ol, adın ne olursa

olsun, ey ihtiyar, yüce İuppiter üzerine de, bütün tanrılar üzerine de yemin ediyorum...

IHTİYAR. — Bu sözler de ne oluyor? Böyle yemin etmenin sırası mı şimdi?

MENAECHMUS. — Sana yemin ediyorum ki ben bu kadına hiç bir şey yapmadım; kalkmış, evinden eşyasını çaldığımı, bu maşlahı aldığımı söylüyor... Yalan. Saçmalyor. Ben şimdiye kadar onun evine ayağımı atmışsam, bana da insanların en aşağısı, en kötüsü desinler... Alçakların en alçağı olayım.

IHTİYAR. — Sen çıldırdın mı yahu? Bir insan kendi oturduğu eve ayak basmadığına yemin eder mi hiç? Deli misin sen?

MENAECHMUS. — Yani sen, ihtiyar, benim bu evde oturduğumu mu söylüyorsun?

IHTİYAR. — Doğru söylemiyor muyum?

MENAECHMUS. — Herakles hakkı için, doğru değil bu dediğin.

KADIN. — Gördün mü küstahlığı! Belki bu gece başka bir eve taşındıysa...

IHTİYAR (*kızına Menaechmus'tan uzaklaşmasını işaret ederek*). — Kızım, sen hele biraz şöyle dur. (*Menaechmus'a*) Ne diyorsun, Menaechmus? Evini değiştirdin mi sen?

KADIN. — Değiştinip de nereye gidecekmiş? niçin değiştirecekmiş? ne demekmiş bu?

IHTİYAR. — Doğrusu ben de anlamadım.

KADIN. — Seninle alay ediyor, anlamıyor musun?

IHTİYAR (*kadına*). — Sen biraz susamıyor musun? (*Menaechmus'a*) Tanrılar aşkına, Menaechmus, bırak artık şakayı, ciddi konuşalım.

MENAECHMUS. — Benim seninle ne işim var, ihtiyar? Nereden geliyorsun? kimsin sen? ben sana ne yaptım? bu kadına ne yaptım ki yakama yapışmış, beni rahat bırakmıyor?

KADIN (*babasına*). — Bak, gözleri yeşil yeşil oldu. Beti benzi uçtu. Gözlerinden ateş fışkırıyor. Dikkat et kendine.

MENAECHMUS (*kendi kendine*). — Anlaşıldı, beni deli sanıyorlar; iyisi mi, ben de işi deliliğe vururum, belki korkuturum şunları. (*Ellerini kollarını oynatmağa başlar.*)

KADIN. — Bak, nasıl geniniyor! nasıl esniyor!... Ben şimdi ne yapayım, babacığım?

MENAECHMUS. — Hey, Bakkhos! Bakkhos! Hey! Bromius! Beni hangi ormanlarda avlanmağa çağırıyorsun? Sesini işitiyorum, ama ayrılamıyorum ki buralardan! Görüyorsun, bir yanımda kudurmuş bir kancık köpek var, beni salıvermiyor; bir yanımda da kökük bir teke duruyor. Ah! bu p's herif, yalan tanıklık edip şimdiyedek nice suçsuzları ağır yargılara uğrattı.

IHTİYAR. — Hay tanrılar belânı versin senin!

MENAECHMUS. — Apollon! Apollon! duydum sesini: elime yanmış bir odun alıp bu

karımın gözlerini oymamı buyuruyorsun, değil mi?

KADIN. — Öldüm ben, babacığım! Ateşle gözlerimi oyacakmış! Ah! benim başıma gelenler!

MENAECHMUS (*kendi kendine*). — Benim için çıldırmış diyorlar ya, asıl kendileri çıldırmış bunların.

IHTİYAR. — Kızım, kızım...

KADIN. — Söyle, babacığım, ne yapalım biz şimdi?

IHTİYAR. — Ben gidip de içeriden köleleri çağırayım? Evet, bir ikisini çağırmalı; gelip bu adamı bağlasınlar, eve soksunlar, yoksa başımıza daha işler getirecek.

MENAECHMUS (*kendi kendine*). — Bak, bu olmadı! Bir yolunu bulup da buradan kaçmazsam beni tutacak, zorla evleri'ne sokacaklar. (*Yüksek sesle*) Duyuyorum sesini, Apollon tanrı! buradan hemen çekilmezse hiç acıma, yumruklarınla suratını hurduhaş et diyorsun, değil mi? Dinliyeceğim sözünü, Apollon tanrı!

IHTİYAR (*kızına*). — Aman kızım, sen kaç içeri; yoksa eziverecek seni.

KADIN. — Peki, babacığım, ben gidiyorum, ama sen bırakma onu, bir yere gitmesin. Ah! ne talihsiz başım varmış benim! ben böyle sözler işitmek için mi anamdan doğmuşum? (*Koşarak evine girer.*)

MENAECHMUS (*kendi kendine*). — Hele şükür, birinden kurtulduk. Sıra şimdi şu ihtiyar iğrenç herifin, şu titrek Tithon'un! Hele şunun ak sakalına bakın! sen görürsün gününü, kuğuzadem! (*Yüksek sesle*) Peki, Apollon tanrı, yaparım senin dediğini, şimdi o herifin elindeki sopayı kapışım gibi yararım kaafısını.

IHTİYAR (*geri geri gider*). — Bana elini değdirirsen, yanına yaklaşırsan, fena ederim seni

MENAECHMUS. — Peki, Apollon tanrı! şimdi gider, iki ağızlı bir balta bulurum, bu ihtiyarın kemiklerini kırar, etinden kıyma yaparım!

IHTİYAR. — Vay canına! ben de kendimi kollamazsam işim fena olacak. Doğrusu korkmaya başladım, bir yerime vuruvacak bu herif!

MENAECHMUS. — Daha da neler buyuruyorsun, Apollon tanrı! Bir çift azgın at koşmuş bir arabaya bineyim de şu çökmüş, kokmuş, dişleri dökülmüş aslanın üzerine atılayım, ezivereyim diyorsun, değil mi? Peki, bindim işte arabama, dizginleri elime aldım, kırbaçımı kaldırdım. Yürüyün, atlar, nallarınızın uğultusuyla her yanı inletin, devirin, çiğneyin, geçin. Koşun, Menaechmus'un atları nasıl koşmuş, gösterin yer yüzüne!

IHTİYAR. — Şimdi de beni atlarına mı çiğneteceksin?

MENAECHMUS. — Duyuyorum, Apollon tanrı: karşı koyan düşmana bir daha saldırayım, param parça edeyim diyorsun, değil mi... (*Atılır, sonra birdenbire durur*) Beni saçlarımdan tutup arabamdan aşağı atan el kimin eli? Senin buyurduklarımı yerine getirecektim, Apollon tanrı, ama bak, bir el beni yolumdan döndürüyor!...

IHTİYAR. — Herakles hakkı için, kötü hastalıkmuş bu!... Ulu tanrılar, size sığındım! Bu zavallı delinin daha demin akli başındaydı! Birdenbire böyle bir illete tutulması ne acı şey! Ben hemen gideyim de bir hekim arayım. (*Çıkar*).

III. SAHNE

II. MENAECHMUS, yalnız.

MENAECHMUS. — Hele gittiler!... İkisi de kudurmuş, akli başında bir adama zorla delilik ettiriyorlar!... Yakamı kurtarmışken hemen kaçayım da bizim gemiye sığınayım. (*Seyircilere*) Sizlerden de bir ricam var: o ihtiyar gelirse, benim hangi yoldan gittiğini, kuzum, söylemeyin. (*Çıkar*)

IV. SAHNE

IHTİYAR, yalnız.

IHTİYAR. — Hekim, hastalarımı dolaş-

mağa gitmiş, beklileyim dedim, otura otura belime ağrı girdi, yolunu gözetliye gözetliye gözlerim yoruldu. Ne de can sıkıcı herifmiş! Hastalarına bakmayı bir türlü bitiremedi! Bir de bir çenesi var! Aisklepios'un bir bacağı, Apollon'un da bir kolu kırılmış da o iyileştirmişmiş! Herif yoksa hekim değil de demirci mi? Aisklepios'la Apollon'un belki heykelleri kırılmıştır da onları onarmıştır... Geliyor neyse! Şunun gelişine de bakın! sanki karıncaları ezmekten korkuyor.

V. SAHNE

HEKİM, İHTİYAR.

HEKİM. — Neydi diyordun hastanın derdi? Mania'mı? frenesia'mı? bilmeliyim. Lethargos mu, hydropisia mı? nedir?

İHTİYAR. — Ben de seni hastalığın ne olduğunu anlıyorsun da iyileştiresin diye çağırdım.

HEKİM. — O kolay iş! İyileştiririm, söz veriyorum.

İHTİYAR. — Ama iyi bakacaksın, dikkat edeceksin hastaya.

HEKİM. — Hiç korkma, kendimi yora yora nefesimi kuruturum, gene iyileştiririm onu.

İHTİYAR (*sokağın başından gözükken*)

I. Menaechmus'u göstererek). — İşte geliyor bizim hasta.

HEKİM. — Hele bir dikkatle bakalım, ne yapıyor.

VI. SAHNE

I. MENAECHMUS, İHTİYAR, HEKİM.

I. MENAECHMUS (*kimseyi görmez*). — Bugün amma da kötü günmüş be! her işim ters gitti, başıma gelmiyenler kalmadı. O asalak keratası benim gizlediğim, duyulmasın diye o kadar uğraştığım her şeyi açığa vuruverdi; o da bana, efendisine, Odysseus alçağının hakanı Agamemnon'a ettiğini etti. Ama alacağı olsun! tanrılar bana hayatımı bağışlarsa bak ben onuyasıyor muyum! Ben de budalayım da onun hayatı diyorum? Onun hayatı zaten benim; benim soframda, benim kesemden geçinmiyor muydu o mendebur? Diriler defterinden kendini silinmiş bilsin artık. Ya o kaltağa ne demeli? Karım işi haber almış, maşlahı ver de götürüyim dedim, demin alıp götürdün ya dedi! İyi oyun ettiler bana doğrusu!... Ne talihsiz başım varmış!

İHTİYAR. — Ne diyor, duyuyor musun?

HEKİM. — Talihinden yakınıyor.

İHTİYAR. — Haydi, yanına git de bir konuşuver.

HEKİM. — Gün aydın, Menaechmus. Kollarını neden açıyorsun öyle? Hastalığını artırırsın sonra.

MENAECHMUS. — Defol oradan be!

İHTİYAR (*bekime*). — Bir şey anladın mı?

HEKİM. — Kötü bunun halî! bir tarla çöplene otu yese gene yetmez... (*Menaechmus'a*). Sana bir şey sorayım, Menaechmus.

MENAECHMUS. — Neymiş soracağın?

HEKİM. — Söyle bana: sen beyaz şarap mı içersin, kırmızı şarap mı?

MENAECHMUS. — Kafa ağrıttın be! çek arabani.

HEKİM. — Gene tutuyor hastalığı!

MENAECHMUS. — Sen şimdi kalkıp bana yediğim ekmek kırmızı mıdır, mor mudur, sarı mıdır, onu da soracaksın. Pullu kuş mu yerim, yoksa tüylü balık mı yerim, onu da söyleyeyim mi?

İHTİYAR. — Duyuyor musun, nasıl saçmalıyor? Ne duruyorsun? şuna bir ilaç için de nöbeti artmasın.

HEKİM. — Bekle biraz; daha soracaklarım var.

İHTİYAR. — Sen de hani çok uzatıyorsun!

HEKİM (*Menaechmus'a*). — Sen şu soracağıma cevap ver: gözlerin arasına sertleşiyor mu senin?

MENAECHMUS. — O da ne demek? Sen beni çekiğe mi sandın, budala herif?

HEKİM. — Şunu da sorayım: karnın bazan gurulduyor mu? hiç dikkat ettin mi?

MENAECHMUS. — Karnım tok olunca hiç sesini çıkarır; ama acıkınca gürültüyü koparır.

HEKİM. — Bak, bu bir deli sözü değil!... Sabaha kadar deliksiz uyur musun? Yatağa yatınca kolaylıkla uyur musun?

MENAECHMUS (*öfkeli, omuzlarını silerek*). — Kimseye bir borcum yoksa deliksiz uyurum. İuppiter de, bütün tanrılar da senin belânı versin, o sorularınla kafa şişirdin sen artık, melûn herif!

HEKİM. — Deliliği gene başlıyor!... (*İhtiyara*) Duyuyor musun? dikkat et kendine.

İHTİYAR. — Ya sen deminkileri duysan ne diyecektin? Bunlar hiç kalır onların yanında. Âdeta: bilge bir kişinin sözleri!... Karısına kancık köpek diyordu, yahu!

MENAECHMUS. — Ben mi karıma kancık köpek dedim?

İHTİYAR. — Aklın başında değildi de ondan.

MENAECHMUS. — Benim mi aklım başında değildi?

İHTİYAR. — Senin ya! Beni de dört atlı bir arabanın altında ezmeğe kalktın. Gözlerin-

le gördüm, kulaklarım ile işittim, yargıç önünde bile söylerim.

MENAECHMUS. — Ben de seni Iuppiter'in çelengini çalarken gördüm; o yüzden seni yakaladılar, hapse attılar, sopayla dövdüler... Bundan başka sen babanı öldürdün, ananı sattın, onları da bilirim. Aklım başımda mı şimdi? Senin bana sövmene karşılık ben de sana sövmeyi biliyor muyum?

IHTİYAR. — Ulu tanrılar aşkına, hekim, şu adama ne yapacaksın yap. Görmüyor musun? gene nöbeti tuttu.

HEKİM. — En iyisi nedir, bilir misin? Hastayı bizim eve götürelim.

IHTİYAR. — Öyle mi dersin?

HEKİM. — Daha doğru olur. Bizim evde istediğim gibi bakarım ona.

IHTİYAR. — Peki, öyle olsun.

HEKİM. (*Menaechmus'a*). — Ben sana yirmi gün kadar çöplene otu içirteyim.

MENAECHMUS. — Ben de seni otuz gün asayım da her gün etlerini parçalayım senin.

HEKİM. (*Ihtiyara*). — Haydi, sen üç beş kişi çağır da bu adamı bizim eve götürelim.

IHTİYAR. — Kaç kişi çağırayım?

HEKİM. — Bu azgınlığa bakılırsa en aşağı dört kişi ister.

IHTİYAR. — Şimdi gelir dört kişi. Ben gidiyorum, aman, hekim, sen iyi kolla, kaçma-

HEKİM. — Yooo! ben de eve gideyim de ne gerekse hazırlatayım. Sen kölelerine söylersin, tutar getirirler.

IHTİYAR. — Peki, merak etme, şimdi gönderirim.

HEKİM. — Gidiyorum ben.

IHTİYAR. — Haydi uğurlar olsun. (*Çıkartlar*).

MENAECHMUS (*yalnız*). — Hekim de gitti, kayınbabam da gitti, yalnız kalabildim. Bu da ne demek, anlamadım bir türlü. Şimdi de benim için çıldırmış diyorlar. Anamdan doğdum doğal bir gün hasta olduğumu bilmem. Bir delilik etmem, kimse ile kavga çıkarmam, gürültüden patırdıdan kaçınırım. Kiminle konuşuyorum, bilirim de ona göre söz söylerim. Asıl deli olan, bana deli diyenler değil mi? Ne yapacağım ben şimdi? Evime giremem, karım içeri koymuyor. (*Erotium'un evini göstererek*). Buradan da hayır kalmadı, kovulduk. Ne belâ imiş bu başıma gelen!... En iyisi buradan kılmıdamamak. Ortalık kararsız, umarım ki alırlar beni evime. (*Bir köşeye oturur*).

VII. SAHNE

MESSENIO, I. MENAECHMUS.

MESSENIO (*bir başına konuşarak gelir*). — Kölenin iyisi nesinden anlaşılır? Efendisi-

nin iyiliğini düşünür, parasına göz kulak olur, her şeyi düşünür; efendisi bir yere gitti mi, gene ona hayınlık etmez, başındaymış gibi, hat-tâ daha iyi çalışır, işlerinin iyi gitmesine bakar. Akli başında ise gırtlığından çok bacaklarını düşünür. Tembel, haylaz köleler efendilerinden ne türlü mükâfat görür, bir dakika unutmaya glmez. İşini iyi görmedin, bir yolsuzluk ettin mi? sopayı atarlar, ayaklarına zincir vururlar, değirmene gönderip çalıştırırlar, anandan emdiğin sütü burnundan getirirler, aç bırakırlar, soğuktan canını çıkarırlar. Öyle acılara gelemem ben; işte onun için hayırsız bir köle olmayayım da iyi bir köle olayım dedim. Dayak yemektense söz dinlemek yegdir: hiç sevmem köreği! Buğdayı kendim öğütmeğe uslu oturup öğütülmüş budaydan ekmek yemek daha akıllı kârı olmaz mı? İşte bunun için efendim ne derse hemen yaparım, mırıldanmadan işlerimi görürüm, bu halimden de memnunum. Başkaları ne isterlerse onu yaparlar; ben, bana söyleneni yaparım. Bir kusurum olacağına içimde korku olsun, sonu iyi çıkar. Ne yapar yapar, efendimin beni aradığı yerde önünde dikilirim. Bir köle efendisine hizmet etmek istiyormu, bir suçu yokken de korkmalıdır. Korkmayanların sonu neye varır? suçu işledikten sonra korkarlar, hem o korku benim korkuma benzemez... Zaten ben de daha uzun zaman korkacak değilim ya! yakında efendim benim mükâfa-

tımı verecek, azad edecek. Şimdilik ben sırtımın rahatını göz önünde tutup ona göre işimi görüyorum. Efendim bana eşyalarla köleleri hana götür demişti, götürdüm, sonra da kendisini aramağa geldim... Kapağa vurayım da benim geldiğimi duysun. Bu evde başına bir belâ gelmeden, sağ esen bir çıkarsam da önüme ~~çıkarsam~~, başka bir şey istemem. Ama bir korku var içimde, bana geç kaldım, olanlar oldu gibi geliyor.

VIII. SAHNE

IHTİYAR. DÖRT KÖLE. I. MENAECHEMUS, MESSENIO

IHTİYAR (kölelerine). — Tanrılar aşkına, sevdiğiniz insanların başı için, dinleyin sözümü, dediklerimin birini bile yapmamazlık etmeyin! Aman! aklınız başınızda olsun, dikkat edin. Şu adamı kaldırın, omuzlarınız üzerine alın, hemen hekimin evine götürün. Omuzlarınıza, bacaklarınıza acıyor, sopa yemiyelim diyorsanız, onun deyiş diyeceklerine aldırmasınız. Ne duruyorsunuz be? Daha ne bekliyorsunuz? Çoktan sırtlayıp götürecektiniz... Ben şimdi hekime kadar gidiyorum, beni orada bulursunuz. (*Çıkar*).

MENAECHEMUS (kölelerin kendisine doğru yürüdüklerini görünce). — Vay benim başı-

ma gelenler!... Bu adamlar da ne diye yürüyor benim üstüme? Ne istiyorsunuz benden siz? Ne arıyorsunuz? Neye çeviriyorsunuz dört yanımı benim? Nereye götüreceksiniz beni? Bittim ben!... Ey Epidamnos'lular, ey benim yurttaşlarım! size sığındım, siz koruyun beni! İmdat! İmdat! İmdat! koruyun beni!... (Kölelere) Bırakın beni diyorum size, bırakın!

MESSENIO. — Hey ölümsüz tanrılar! bu da neymiş böyle? bir yiğit haydut efendimi dört yanından sarmış, omuzlarına yükleyip götürmeğe kalkıyor.

MENAECHMUS. — Beni kurtaracak bir yiğit yok mu bu ülkede?

MESSENIO. — Ben varım işte, benim efendim, seve seve kurtarırım seni. Bu ne alçaklık! bu ne tüyler ürpertici şey böyle! Utanmıyor mu bu Epidamnos'un ahalisi! Güpegündüz, sokak ortasında, hür bir adamı, benim efendimi kaçırmağa kalkıyorlar da kimse imdadına koşmuyor! (Kölelere) Bırakın bakayım o adamı.

MENAECHMUS. — Yalvarırım sana, kim olursan ol, kurtar beni, bırakma bunların elinde. Koma şu küstahların edepsizlik etmesine.

MESSENIO. — Hiç korkma sen. Elimden geldiği kadar seni korurum, kılına dokundurtmam senin. Ölürüm de sana bir kötülük ettirtmem! Seni omuzundan tutan şu herif yok mu, benim efendiciğim, tanrılar aşkına, çıkarıver

o herifin gözünü! Ben ötekilerin hakkından gelirim. Suratlarına bir ineyim onların, yağmur mu yağıyor, dolu mu yağıyor, bakalım anlaşılar mı... (Kölelere vurarak) Bu adamı kaçırmağa kalkmanın ne demek olduğunu gösteririm ben size! Herakles hakkı için! sererim sizi yere. Size söylüyorum, bırakacak mısınız o adamı?

MENAECHMUS. (kölelerden birini yakalar). — Ben çıkarıyorum bunun gözünü!

MESSENIO. — Çıkar, çıkar, ne duruyorsun? yeri kalsın yeter. (Vurur). Gidi alçaklar! gidi haydutlar! gidi hırsızlar!

KÖLELER. — Oldu bize olanlar!... Tanrılar aşkına, vurmayın bize, acıyın!

MESSENIO. — Bırakın benim efendimi.

MENAECHMUS. — Ne hakla beni götürmeğe kalkıyorsunuz? (Messenio'ya). Vur arkadaş, vur! indir yumrukları!

MESSENIO (vurur). — Haydi, defolun, kaçın buradan! Sizi ip kaçınları sizi! Al kera-ta! arkadaşlarından geri kalmak ne demekmiş, öğrenirsin! (Kölelerin hepsi de kaçır) İyice aldım suratlarının ölçüsünü. Onlar da hani benim yumruklarımın ölçüsünü aldı. Çok şükür! vaktinde gelmişim de kurtarabildim seni.

MENAECHMUS. — Doğru söylüyorsun, delikanlı. Kim olursan ol, tanrılar aziz etsin seni. Sen olmasaydın, akşama kalmaz, öldürdüm ben.

MESSENIO. — Sen de bana bir iyilik edeyim diyorsan, benim efendim, beni azad edersin.

MENAECHMUS. — Ben mi azad edeyim seni?

MESSENIO. — Değil mi ya, benim efendim? bak, ben senin canını kurtardım.

MENAECHMUS. — Efendim, efendim diye ne söylüyorsun sen, delikanlı? Bir yanlışlığın var senin.

MESSENIO. — Ne demek yanlışlığım var?

MENAECHMUS. — Ulu İuppiter üzerine yemin ediyorum ki ben senin efendin değilim.

MESSENIO. — Sus be! yemin etme öyle.

MENAECHMUS. — Yalan yere yemin etmiyorum ya! Ben kölelerimin birinden görmedim bu senden gördüğüm iyiliği.

MESSENIO. — Anladım ne demek istediğini: artık kölem değilsin diyorsun. Özgür müyüm ben artık?

MENAECHMUS. — Özgür olmaña bir diyeceğim yok benim. Git dilediğin yere.

MESSENIO. — İzin var mı senin?

MENAECHMUS. — İş benim iznime kaldıysa, benden sana istediğin kadar izin.

MESSENIO. — Sağ ol, benim efendim! (Sokakta bir arkadaşına raslamış da onunla konuşuyormuş gibi) «Doğrusu pek sevindim azad edildiğime, Messenio!» — «Bilirim, arkadaş,

sevinirsin. Darısı başına» (Menaechmus'a) Ama, benim efendiciğim, sen beni azad etmemişsin gibi gene buyur buyuracağını. Ben gene ayrılmam senin yanından, evine dönerken gelirim seninle.

MENAECHMUS (kendi kendine). — Bak, bu gelmez işime!

MESSENIO. — Ben hele hana kadar gideyim de senin eşyanı, paranı getireyim. Keseyi de, yol harçlığını da çantaya koydum, kimseye göstermedim. Şimdi getiririm.

MENAECHMUS. — Ne duruyorsun, çabuk ol.

MESSENIO. — Senin elinden nasıf aldım sa öyle duruyor, ağzını bile açmadım. Bekle sen burada, bir koşu gideyim ben. (Çıkar).

MENAECHMUS (yalnız). — Ne tuhaf bugün benim başına gelenler! Pek tuhaf doğrusu! Kimisi benim ben olmadığımı söylüyor, beni kapı dışarı ediyor. Bu da ben senin kölenim diye tutturdu, azad ettirdi kendini. Şimdi de bana bir kese ile para getirecekmış. Getirirse, sağlığınan git derim, kurtarırım yakamı. Yoksa akli başına geldi mi, parayı geri ister... Kayınbabamla hekim benim için çıldırmış diyorlardı. Anlamadım gitti bu işleri. Uyumuşum da bir düş görüyorum gibiyim... Şu kız bana kızgın, ama gidip de bir göreyim onu; iyice yalvarayım, karmın maşlahını belki geri alırım. (Erotium'un evine girer).

IX. SAHNE

II. MENAECHEMUS, MESSENIO

II. MENAECHEMUS (*yanında Messenio ile limandan doğru gelir*). — Sen ne küstah adammışsın be! Sabahleyin senden ayrıldıktan sonra bir daha gördüm mü ben seni?

MESSENIO. — Nasıl görmedin yahu? Şu evin önünde dört kişi seni yakalamış, kaçırmak istemiyorlar mıydı? Ben kurtarmadım mı seni onların elinden? Tanrıları da, insanları da imdada çağırıyordun. Ben yetiştim, saldırdım heriflerin üzerine, dördünü birden pataklayıp defettim buradan. Sen de beni azad ettin, seni kurtardığım için azad ettin. Sonra ben senin parayı getirmek için hana gittim. Ama sen koşmuş, benden önce gitmişsin, şimdi de sen beni kurtarmadın, ben seni azad etmedim diyorsun. Hep kurnazlığından!

II. MENAECHEMUS. — Ben mi azad ettim seni?

MESSENIO. — Sen azad ettin ya!

II. MENAECHEMUS. — Ben kendim köle olurum da gene seni azad etmem be! Bu yolculukta köle azad etmenin sırası mı?

X. SAHNE

I. MENAECHEMUS, MESSENIO,

II. MENAECHEMUS.

I. MENAECHEMUS (*Erotium'un evinden*

çıkarak). — Sizi kaltaklar sizi! istediğiniz kadar göz bebeğiniz üzerine yemin edin, siz bana ne maslah verdiniz, ne de bilezik verdiniz!

MESSENIO (*I. Menaechmus'u görür*). — Hey ölümsüz tanrılar! bu da ne?

II. MENAECHEMUS. — Ne var? ne gördün öyle?

MESSENIO. — Aynaya bakmışsın gibi tıpkı sana benzeyen bir adam.

II. MENAECHEMUS. — Ne demek istiyorsun?

MESSENIO. — İşte bak, sanki senin resmin. Benzemek bu kadar olur.

II. MENAECHEMUS (*I. Menaechmus'a iyice bakarak*). — Doğru yahu! Ben yüzümü biliyorsam bu adamın yüzü de tıpkı benimki!

I. MENAECHEMUS (*Messenio'yu görür*). — A! merhaba, delikanlı, kim olursan ol, sen canımı kurtardın benim.

MESSENIO. — Sana bir şey sorayım, efendi: kuzum, adın ne senin?

I. MENAECHEMUS. — Bana ettiğin iyilikten sonra ben senin bir sorduğuna cevap vermez olur muyum? Benim adım Menaechmus.

II. MENAECHEMUS (*atılarak*). — Yooo! Menaechmus benim adm.

I. MENAECHEMUS (*II. Menaechmus'un dediğini duymaz*). — Ben Sicilya'da Syrakusa şehrinde doğdum.

H. MENAECHEMUS. — Orası benim yurdum.

I. MENAECHEMUS. — Nedir bu duyduğum? Ne söylüyorsun sen?

II. MENAECHEMUS. — Ne söyleyeceğim? Doğruyu söylüyorum.

MESSENIO (*I. Menaechmus'u göstererek*). — Bunu tanıyorum: işte bu benim efendim. Ben onun kölesiyim, ötekinin kölesiyim sanıyordum (*efendisini gösterir*). (*I. Menaechmus'a*) Onu sen sandım da öfkeli oldüm. (*II. Menaechmus'a*) Seninle konuşurken bir terbiyesizlik ettimse, kusura bakma, bağışla suçumu; bilmiyordum.

II. MENAECHEMUS. — Sen çıldırdın mı ne? Sabahleyin gemiden sen benimle çıktın mı?

MESSENIO (*şaşarak*). — Sahi! seninle çıktım. Evet, sensin benim efendim. (*I. Menaechmus'a*) Sen kendine başka bir köle bulursun. (*Efendisine*) Gün aydın, benim efendim. (*I. Menaechmus'a*) Sen de tanrılara emanet ol. (*Efendisinin yanına döner*) Menaechmus budur işte.

I. MENAECHEMUS (*öfkeli*). — Neden o olacaktı? benim Menaechmus.

II. MENAECHEMUS. — Masal! sen nasıl Menaechmus olabilir misin?

I. MENAECHEMUS. — Benim ya! Moschus'un oğlu Menaechmus benim işte.

II. MENAECHEMUS (*alaycı*). — Sen benim babamın oğlu musun yani?

I. MENAECHEMUS. — Hayır, delikanlı, senin babamın değil, kendi babamın oğluyum ben. Senin babanla isim yok benim, senin baban senin olsun.

MESSENIO (*kendi kendine*). — Hey ulu tanrılar! ne umulmadık umut bu? Doğru çıkarsa hari! Bana kalırsa ikiz kardeşler kavuştular artık: ikisinin de dediğine bakılırsa yurtları bir, babaları bir... Hele bizim efendiyi şöyle köşeye çekeyim de bir konuşayım onunla. (*Çağırır*) Menaechmus, Menaechmus!

MENAECHEMUS'LARIN İKİSİ BİRDEN. — Ne istiyorsun?

MESSENIO. — İkinizi birden çağırmadım ben, bu sabah gemiden benimle çıkan hanginizse, onu çağırırım.

I. MENAECHEMUS. — Ben değilim öyleyse.

II. MENAECHEMUS. — Benim.

MESSENIO. — Öyle ise ben de sizinle konuşacağım.

II. MENAECHEMUS (*Messenio ile birlikte bir köşeye gider*). — Geldim işte. Ne istiyorsun?

MESSENIO. — Bu herif ya bir düzen kurmuş, ya senin ikizin; ben ömrümde iki kişinin böyle birbirine benzediğini görmedim. İki damla su, iki damla süt, birbirine bu sizin benze-

diğiniz kadar benzemez. Söylediğine bakılırsa yurdunuz bir, babanız bir. En iyisi, bir soruvelim, ağzını arıyalım.

II. MENAECHEMUS. — Doğru dedin, bu öğüdün hoşuma gitti. Teşekkür ederim. Sen soruşturuver. O adam benim kardeşimse, ben de seni azad ederim.

MESSENIO. — Ben öyle umuyorum.

II. MENAECHEMUS. — Ben de öyle umuyorum.

MESSENIO (I. Menaechmus'a). — Sen adının Menaechmus olduğunu söylüyordun, değil mi?

I. MENAECHEMUS. — Evet.

MESSENIO (efendisini göstererek). — Onun adı da Menaechmus. Sen Sicilya'da, Syrakusa şehrinde doğduğunu söylüyorsun; o da orada doğmuş. Sen babanın adı Moschos olduğunu söylüyorsun, onun babasının adı da Moschus. Şimdi ikiniz de beni iyice dinleyin, ikinizi de ilgilendirir bu iş.

I. MENAECHEMUS. — Doğrusu sen bana büyük iyilik ettin, onun için sözümden çıkamam. Ben özgür bir kişiyim, ama sen beni para sayıp köle diye almışsın gibi dinlerim sözünü.

MESSENIO. — Bana öyle geliyor ki siz ikiniz de kardeşinizi, bir babadan, bir günde doğmuş ikizinizi bulacaksınız.

I. MENAECHEMUS. — Çok iyi! Tanrılar

vere de bu dediğin doğru çıksa! sen de verdiğin sözü tutabilesin.

MESSENIO. — Tutacağım sözümü. Ama ikiniz de biraz kıvıldanın, soracaklarıma cevap verin.

I. MENAECHEMUS. — Peki, sen sor, ben de ne biliyorsam söylerim hepsini.

MESSENIO. — Senin adın Menaechmus mu?

I. MENAECHEMUS. — Evet.

MESSENIO (II. Menaechmus'a). — Senin ki de Menaechmus mu?

II. MENAECHEMUS. — Öyle.

MESSENIO (I. Menaechmus'a). — Babanın adı Moschus'tu diyordun, değil mi?

I. MENAECHEMUS. — Evet.

II. MENAECHEMUS. — Benimki de.

MESSENIO (I. Menaechmus'a). — Sen Syrakusa'lı mısın?

I. MENAECHEMUS. — Elbette.

MESSENIO (efendisine). — Ya sen?

II. MENAECHEMUS. — Ben de.

MESSENIO. — Çok iyi. Buraya kadar bütün dedikleriniz birbirine uyuyor. Daha sorayım, dikkat edin. (I. Menaechmus'a) Memleketinden sen ne hatırlıyorsun? en eski hatıraların nedir? anlat bakalım.

I. MENAECHEMUS. — Babam bir ticaret işi için Tarento'ya gitmişti, beni de yanında götürdü; sonra ben halkın arasında kayboluverdim,

biti beni tutup kaçırdı. En eski hatıram budur işte.

II. MENAECHEMUS. — Hey yüce İuppiter! sen kurtaracaksın beni!

MESSENIO. — Sen ne bağıırıyorsun? Hele sus bakalım. (*I. Menaechmus'a*) Sen babanla Tarento'ya gittiğinde kaç yaşındaydın?

I. MENAECHEMUS. — Yedi yaşındaydım, süt dişlerim daha yeni düşüyordu. Babamı bir daha görmedim.

MESSENIO. — Evde kaç kardeşiniz siz?

I. MENAECHEMUS. — Hatırimda kaldığına göre iki kardeşlik.

MESSENIO. — Hanginiz büyüktünüz? sen mi? o mu?

I. MENAECHEMUS. — Ne ben büyüktüm, ne de o

MESSENIO. — Nasıl olur o?

I. MENAECHEMUS. — İkizdik de onun için.

II. MENAECHEMUS. — Tanrılar esingetin beni!

MESSENIO. — Sen de ikide bir sözümü kesersen ben susarım.

MENAECHEMUS. — Peki, peki, sesimi çikarmam.

MESSENIO (*I. Menaechmus'a*). — İkinizin de adınız bir miydi sizin?

I. MENAECHEMUS. — Hayır; benim adım Menaechmus'ru, kardeşiminki de Sosicles.

II. MENAECHEMUS. — Artık şüphem kalmadı, benim kardeşim bu adam; kendimi tutamıyacağım, kucaklamak istiyorum. Benim kardeşim, sevgili ikiz kardeşim, ben Sosicles'im.

I. MENAECHEMUS. — Nasıl oldu da adını değiştirip Menaechmus oldun?

II. MENAECHEMUS. — Senin kaybolduğun, babamın da öldüğü haberi gelince, büyük-babam benim adımı değiştirdi, bana senin adını taktı.

I. MENAECHEMUS. — İnanırım bu dediğine. Ama sana bir şey daha sorayım.

II. MENAECHEMUS. — Sor.

I. MENAECHEMUS. — Anamızın adı neydi?

II. MENAECHEMUS. — Teuxmarchae.

I. MENAECHEMUS. — Doğru. Bu ne beklenilmedik saadet! Benim yıllardan beri görmediğim, artık göreceğimi de ummadığım kardeşim, safa geldin!

II. MENAECHEMUS. — Merhaba; benim kardeşim! ben de seni aramak için nelere katlandım, nereleri dolaştım! Seni bulduğuma ne kadar sevindim!

MESSENIO (*II. Menaechmus'a*). — Demek şu evde oturan kızın seni kardeşinin adile çağırması bunun içinimiş; seni o sanmış.

I. MENAECHEMUS. — Öyle olacak. Ben bugün o kıza yemek hazırlatmasını söylemişim,

karımdan gizli gelip yiyecektim. Karımdan bir de maşlah çalıp o kıza getirmiştım.

II. MENAECHEMUS. — Bu maşlahı mı söylüyorsun, kardeşim?

I. MENAECHEMUS. — Senin elinde ne arıyor o maşlah?

II. MENAECHEMUS. — Beni evine götüren kız, bu maşlahı bana sen verdin diye tutturdu. İyice karımı doyurdum, kıızı yanıma alıp şarap içtim; sonra da dış kirası olarak bu maşlahla bir de bilezik verdiler.

I. MENAECHEMUS. — Seni öyle yedirip içirmelerine, eğlendirmelerine pek sevindim doğrusu, kardeşim. O kızcağız beni çağırıyor sanarak seni çağırmış.

MESSENIO (II. Menaechmus'a). — Beni azad etmen için bir şey kalmadı ya artık? öyle söz vermiştin.

I. MENAECHEMUS. — Hakkı var, kardeşim; benim hatırım için bu delikanlıyı azad et.

II. MENAECHEMUS, (Messenio'nun yanına elini değdirerek). — Peki, azad ettim seni.

I. MENAECHEMUS. — Seni özgür bir kişi olarak gördüğüme pek sevindim, Messenio.

MESSENIO. — Azad ettim demekle iş bitmez ki! özgür kişi benim gibi zügürt mü olur?

II. MENAECHEMUS. — Mademki birbirimizi bulmak saadetinde erdik, kardeşim, bari memleketimize de birlikte dönelim.

I. MENAECHEMUS. — Hay hay, kardeşim. Ben buradaki mallarımı mezada çıkarırım, hepsini satarım. Şimdi haydi gel de bizim eve gidelim.

II. MENAECHEMUS. — Baş üstüne.

MESSENIO (I. Menaechmus'a). — Benim de senden bir dileğim var.

I. MENAECHEMUS. — Buyur.

MESSENIO. — Mezadın tellallığını ben edeyim.

I. MENAECHEMUS. — Peki.

MESSENIO. — Mezadı bugünden haber vereyim mi?

I. MENAECHEMUS. — Evet; yedi gün sonra olacak dersin.

MESSENIO (seyircilere). — Haftaya bugün, sabahleyin erkenden, Menaechmus'un malları mezada çıkarılacak. Köleleri, eşyası, tarlaları, evleri, nesi var nesi yoksa hepsi satılacak. Satılan her malın parası peşin alınacak. Bir alıcı bulunursa, karısı da satılığa çıkarılacak. Hepsini birden, öyle sanıyorum ki beş milyon kuruş ya eder, ya etmez!... Şimdi, sayın seyirciler, siz de sağlıcağınan gidersiniz, ama önce bizi bir iyi alkışlayın.

S O N